

מחזירים

פרשת נשא | גליון ל"א | תשפ"א

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

שבת אחד שבועות נק' "שוהל" פיהרען

ויהי ביום כלות משה (ז, א). וברש"י כלת כתיב, יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחפה.

ואדמו"ר מביאלע זצ"ל אמר שהשבת הזה [פר' נשא שלאחר חג השבועות] הוא "שוהל פיהרען". וההסבר הוא כי ענין שוהל פיהרען הוא שכוללים הכלה בתוך כלל ישראל, ועל ידי כן אין שולט בה עין הרע, כי בתוך עמה היא מוסתרת ויושבת, והנה גמר הקידושין של מתן תורה הוא ביום הוקם המשכן שאז היה דוגמת חופה לנישואין, והעצה שלא תשלוט עין הרע הוא ע"י התבטלות בתוך כלל ישראל.

והנה התחלת הכנת מתן תורה ה' ע"י יוחן (שמות יט, ב) כמאחז"ל (ויק"ד פר' ט, ט) בכל המסעות וכו' נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת כיון שבאו כולם לפני הר סיני נעשו כולם חני אחת הה"ד יוחן וגו' אמר הקב"ה הרי השעה שאני נותן תורה לבני, וגם הסיום שלהם הוא שלום, וחזרתם בשלום, שביום שהוקם המשכן, שאז ה' הגמר של מתן תורה כדמיון החופה בקידושין, נתן להם קמע הוא שלום שלא תשלוט בהם עין הרע, שע"י שכולל עצמן בתוך כלל ישראל אין שולט עין הרע.

ישמה ישראל - בפרשתנו

טעם לאמירת יש"כ לכהנים

כה תברכו את בני ישראל (ו, כג). אומרים בשם השפת אמת זצ"ל לבאר הטעם שאומרים לכהנים אחר ירידתם מהדוכן "יישר כח" - שהוא כדי שיחזרו לכהנים ויברכו את האומרים: "ברוכים תהיו".

בישישים חכמה (עמ' קמח)

הרבה מתוודים אך מעטים משיבים...

והתוודו את חטאתם וגו' והשיב את אשמו (ה, ז). וברש"י את אשמו בראשו. הוא הקרן שנשבע עליו: לאשר אשם לו. למי שנתחייב לו.

פתח הכתוב בלשון רבים "והתוודו", וסיים בלשון יחיד "והשיב". הנה פרשה זו עוסקת בכפירת ממון ושבועת שקר. ואמרה תורה (שמות כב, י) "שבועת ה' תהיה בין שניהם", ואמרו חז"ל שהשבועה חלה על שניהם, ופירש רש"י ששניהם נענשים בה, גם הנפקד אך גם המפקיד - על שלא דקדק למסור את הממון ביד נאמן ובאו לידי חילול ה'.

לפיכך גבי מצוות הוידוי אמרה תורה "והתוודו" לשון רבים, שאף המפקיד חייב להתוודות על חלקו בחטא ובחילול ה' שנגרם על ידו. אבל לגבי ההשבה בפועל נאמר "והשיב" בלשון יחיד, שהרי חובה זו חלה על הנפקד לבדו.

ובדרך צחות י"ל, שכן היא דרך העולם: הרבה אנשים מתוודים, אך מעטים הם אלה המשיבים את הגזילה בפועל... עכ"ד. אזנים לתורה

לא יגעתי ומצאתי אל תאמין

על הפסוק (ז, ט) 'ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישא', היה מפרש הר"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זיע"א: עבודת הקודש צריכה יגיעה, וזה 'בכתף ישא', אבל אמר לך אדם לא יגעתי ומצאתי אל תאמין לו. (ספיר ויהלום נשא ע"ט - להגה"ר מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

גם אנכי מהפושעים - אנא השפע לי פרנסה

והתוודו את חטאתם אשר עשו וגו' (ה, ז). שח הר"ק רבי אברהם ממיקאליוב [חתן הר"ק רבי מאיר מפרימשלאן] זצ"ל בדרך הלצה: במה שסידרו הוידוי אנא ה' חטאתי בברכת שמע קולנו. מוטב היה מקומו אצל ברכת "סלח לנו".

ואמר על דרך דאנו רואים בזמן הזה אשר שבת משוש ליראי ה' והוגי תורתו, וכל השפע ניתן רחמנא ליצלן לעוברי עבירה, לכן סדרו את הוידוי קודם שמתפלל על פרנסה "אתה הוא פותח יד ומשביע לכל הפושעים בך". 'אנא ה' חטאתי וכמוהם גם אנכי, ולכן "אתה ה' הזן ומפרנס העריכו לחם חוקי" ודפח"ח.

עטרת תפארת (נדפס שנת תרע"א)

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ

עמ' ה'

פניני אביר יעקב

ברגע זה, גילה מפקד פלוגת משמר הגבול כי יותר מאלפיים ערבים כבר התקהלו בהר הבית, והחלו מובילים את האבנים וכלי המשחית, הגרזנים, הפטישים ומטעני החבלה, לכיוון רחבת הכותל. ברכיו רעדו באימה, הוא התכסה זיעה קרה, והתקשה לשמור על קור רוח כשהזעיק תגבורת, שבוששה מלבוא...

בינתיים, התפילה המשיכה לפי הקצב המתוכנן, ובכל רגע פלטו האוטובוסים עוד ועוד יהודים שבאו לזכות להתברך מפי הכהנים, בברכת הכהנים בתפילת מוסף. גם בהר הבית לא היה שקט - למעלה מאלף ערבים נוספים נענו לקריאה להגיע להר מצויידים באבנים וגרזנים, והמואזין חזר וביקש מהפורעים לבוא ולהפוך לשאהידים, כאן ועכשיו...

ברחבת הכותל, שמים בהירים פרושים, תפילה תגיגית נישאת בחלל. רבבות יהודים עומדים בתפילה, אין להם מושג מה קורה ממש מעליהם, איזו סכנת חיים נשקפת להם בכל רגע. רק תושבי הרובע היהודי שבתיהם משקיפים להר הבית ראו את ההיערכות הטרוריסטית במקום, ומיהרו להתקשר למשטרה בחדרה נוראה...

הפוגרום היה ענין של זמן, של דקות בודדות. רחבת הכותל והר הבית היו כשתי חזיתות, רגע לפני מלחמה. בצד אחד רבבות יהודים עטופים בטליתות ועוד רבבות נשים וטף, ובצד השני - ממש מעליהם, בהר הבית, למעלה משלוש אלפים ערבים צעירים חמומי מוח משולהבים אשר 'אמרו לכו ונכחדם מגוי, ולא ייזכר שם ישראל עוד...'.

כשהגיעה שעת ברכת הכהנים, עין לא נותרה יבשה. רחבת הכותל דמתה לתפילת נעילה... הכהנים

ברגע זה, גילה מפקד פלוגת משמר הגבול כי יותר מאלפיים ערבים כבר התקהלו בהר הבית, והחלו מובילים את האבנים וכלי המשחית, הגרזנים, הפטישים ומטעני החבלה, לכיוון רחבת הכותל. ברכיו רעדו באימה, וזיעה קרה...

עמדו והשתפכו ברגש, מברכים את הקהל כולו בברכת שמירה והגנה הנחוצה להם יותר מאי פעם... הקהל עמד וקיבל את הברכה בעיניים עצומות בדבקות, מכון עצמו לשערי השמים הפתוחים בעת הברכה השמימית הקדומה והעילאית ביותר, במקום המקודש ביותר...

קולות התפילה וברכת הכהנים, זעקות ה'וישמרך' המתנגנות בניגון מסורתי, הגיעו היטב לרחבת הר הבית, בה עמד ההמון המשולהב ורק ציפה לאות היציאה לטבת. גם קריאות 'ישא השם פניו אליך' הגיעו למדומי הר הבית, והטרוריסטים המובילים כמו גם פקודיהם הזוטרים, כולם שמעו והאזינו, אך התמהמהו בלי שום סיבה... רק כשהרוב המוחלט של הציבור התפזר, אז 'נזכר' מפקדי הטרור הערבים לתת את האות - - -

בבת אחת, הפכה רחבת הכותל לאדמת מלחמה. אבנים וסלעים התעופפו, כלי ברזל חדים התרוממו באויר, מטעני חבלה ורימוני עשן התפזרו. היהודים נמלטו מהמקום בזעקות אימה, כשקולות

בבת אחת, הפכה רחבת הכותל לאדמת מלחמה. אבנים וסלעים התעופפו, כלי ברזל חדים התרוממו באויר, מטעני חבלה ורימוני עשן התפזרו. היהודים נמלטו מהמקום בזעקות אימה, כשקולות הפורעים הערבים הודפים אחריהם: 'איטבה אל יאחוד! ג'יהאד! ג'יהאד! ג'יהאד! - - -

בתוך דקות ספורות, הפך הכותל לחזית של ממש, שדה קרב מאולתר ומסוכן. יהודים בודדים נפצעו קלות עד שהספיקו להימלט, אך רחבת הכותל מעולם לא נראתה דע יותר - רסיסי חומרי נפץ, פטישים וגרזנים, אבנים בכל הגדלים והצורות, הרס שאי אפשר לתאר...

הסיפור הבא זכור היטב לרבים מאיתנו, חלפו מאז למעלה מחצי יובל שנים. ובכל זאת, בכל פעם שנזכרים בו, מצטמררים שוב ושוב, הלב נקדע מאימה לרגע, וגואה בהודאה ברגע הבא...

היה זה בערב חג הסוכות, שנת תשנ"א. שונאי ישראל אשר אינם שקטים ולו לרגע, החליטו על התלקחות חריגה במתחם הכותל המערבי והר הבית, תוך שבירת שיאי הסתה וקריאות לבצע פוגרום וטבח באלפי העולים לרגל לירושלים, במהלך חג הסוכות.

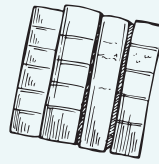
בירושלים הערבית הופצו כרוזים, דפים שנכתבו בדם וארס אנטישמי מהסוג הנחות ביותר. הקריאה 'איטבה אל יהוד' חזרה על עצמה שוב ושוב, הן בכרוזים, הן במואזין, והן בדרשות השייחים השונים במסגדים. לא היה צל של ספק, כי המון ערבי מופרע מתעתד להסתער במהומות דם ואש על עולי הרגל היהודיים...

בצד השני של העיר, בשכונות היהודיות הזכות והאצילות, נערכו לחג במתכונת אחרת לחלוטין. כמסורת רבת שנים אותה ייסד הגה"צ רבי מנחם מנדל גפנר זצ"ל, החלה ההיערכות למעמד ברכת הכהנים ההמונית, שנקבעה ליום שני, ד' דחול המועד, ברחבת הכותל המערבי. מודעות גדולות הוכנו, הכהנים עודכנו, חברות התחבורה הציבורית נערכו...

המידע על התכנסות היהודים ביום שני - עורר את הקיצוניים שבארגוני הטרור, להיערך למלחמה ביום זה בדיוק. כבר ימים ארוכים קודם לכן, החל ההמון המשולהב והמוסות לאסוף אבנים גדולות, כלי ברזל וגרוטאות ואף מטעני חבלה מאולתרים, ולהביא את כל היבול העשיר להר הבית, במטרה להיערך למלחמה ביום שני.

ואז, ביום שני בשעה 7:30 בבוקר, הושלך הס ברחבת הכותל והחלה תפילת השחרית. רבבות גדשו את הרחבה מפה לפה, אינם מודעים לסכנה המאיימת על ראשם, לאלפי הערבים המשולהבים המצויידים בכלי נשק, אבנים ושאר מרעין בישין ורק ממתנים לאות ההתפרעות. התפילה התנהלה בשלווה, ובשעה 8:30 לערך, החל מעמד ברכת הכהנים של תפילת שחרית...

היה זה מעמד מרטיט לב. מאות כהנים עמדו, פניהם מכוונות אל הקהל, עטופים בטלית ומתנועעים בהתרגשות. מולם, עמדו רבבות יהודים מתברכים, שואפים עוד קורטוב של 'ברכך' מתגן, 'וישמרך' מתרונן, 'וישם לך שלום' מבטיח...

הצער עזב את הישיבה, פרק כל עול, עזב את היהדות ועבר לגור יחד עם בן דודו החילוני בתל אביב.

למרבה הצער הוא הלך מדחי לדחי, התדרדר ונפל והוא התארס עם לא יהודיה. בן דודו החילוני, כעס עליו מאוד ושאל אותו איך הגעת לדרגה כזאת שפלה עד כדי כך, הגזמת, להתחתן עם גויה? חסר יהודיות? אתה עוזב את היהדות וכורת את הענף של דור ההמשך.

אך לא היה עם מי לדבר, בן דודו לא הצליח לשכנעו לבטל את האירוסין. בכל זאת הוא הצליח לשכנע אותו שמכיוון שהוא עכשיו מתנתק מהעם היהודי וממשפחתו, לפחות שילך להוריו ויגיד להם בשיחה פנים מול פנים מה תכניותיו. כאמור, הבחור השתכנע והזמין את עצמו לשבת אצל הוריו, אך לפי "התנאים שלו". להוריו המסכנים לא היתה ברירה, הבן רחמנא ליצלן מורד, אין מי יאמר לו מה תעשה ואין מי יאמר לו מה תפעל.

הוא הגיע בליל שבת ובילה אותו בעישון במרפסת, כל סיגריה שהוא הדליק שרפה את לבבות הוריו. וביום השבת שוב בילה על המרפסת עם האיפון שלו. אביו ניסה לשכנעו לבוא להתפלל, אך הוא סירב בכל תוקף.

בשבת בצהרים אביו ניגש אליו והזמין אותו להצטרף אליו לשיעור של מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, השיעור מתקיים בביתו של הרב. בצעד מפתיע הבחור הסכים. הם הלכו לשיעור, ובגמר השיעור כל משתתפי השיעור ניגשו לרב שטיינמן וברכו אותו בשבת שלום. אביו של

הבחור ניגש גם כן, יחד עם בנו, כדי לומר שבת שלום לרב. אביו הודיע לרב שטיינמן שלמרבה הצער בנו אינו שומר שבת.

הרב שטיינמן הביט בבחור ושאל: "כמה זמן אינך שומר שבת?". הבחור ענה "שנתיים". שאל הרב שטיינמן "האם במשך הזמן הזה היו לך הרהורי תשובה?". ענה הבחור "כן, בערך ארבע פעמים".

הוסיף הרב שטיינמן לשאול "ולמשך כמה זמן הרהרת בתשובה בכל אחת מהפעמים?". ענה הבחור "בערך כעשר דקות". אמר לו הרב שטיינמן "אז יוצא שלמשך ארבעים דקות במשך השנתיים האחרונות, היית במצב של 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', ועל כך אני מקנא בך. שיהיה לך שבת שלום".

הבחור הלך לבית הוריו, ובמוצאי שבת חזר לדירה של בן דודו. מילותיו של הרב שטיינמן לא נתנו לו מנוח, ליבו נצרב, התחילו לנצנץ בו הרהורי תשובה והרהור תשובה גרר עוד הרהור. הבחור עזב את הגויה – וחזר בתשובה שלמה.

עכשיו מגיע החלק המעניין שבסיפור. שאל אותו אביו, כעת לאחר שחזרת בתשובה שלמה, תגיד לי, הרי באותה שבת להתפלל

הפורעים הערבים רודפים אחריהם: 'איטבה אל יאהוד! ג'יהאד! ג'יהאד! ג'יהאד! - - -

בתוך דקות ספורות, הפך הכותל לחזית של ממש, שדה קרב מאולתר ומסוכן. יהודים בודדים נפצעו קלות עד שהספיקו להימלט, אך רחבת הכותל מעולם לא נראתה רע יותר – רסיסי חומרי נפץ, פטישים וגרזנים, אבנים בכל הגדלים והצורות, הרס שאי אפשר לתאר...

בדקות הקרובות ניסו השוטרים להשתלט על המהומה המתחוללת, אך ללא הצלחה. בעזרת כלי המשחית שבידיהם הצליחו הפורעים לרדת מההר, להעלות באש נקודת משטרה, ורק לאחר שכה מיוחד הוזעק והחל בירי חי לעבר הפורעים המתפרעים, החלה המהומה להירגע...

הכותל המערבי היה נראה כשדה קטל, ועד היום, כל מי שמביט בתמונות מאותו יום נוראי – אינו מבין איך יצאו משם יהודים חיים וקיימים על שתי רגליהם. איך הסתיים האירוע באפס אבידות לצד היהודי, ובלא פחות מעשרים ואחד הרוגים בצד הטרוריסטי.

הן עד הגעת הכוחות השתוללו הפורעים באין מפריע, ועד שעה קלה קודם לכן – המה הכותל ברבבות יהודים שבאו להתברך... 'אפילו אדם רואה חרב שלופה ונתונה בצווארו, משכים לבית הכנסת ושומע ברכת כהנים, ואין דבר רע מזיקו!' – מגלים חז"ל הבטחה שכדאי להכיר.

אפילו אלפי פורעים ערבים מאיימים, מכונסים משולהבים ומוסתים, מצויידים באלות, בגרזנים, בפטישים ובסלעים – אינם יכולים להזיק, אינם יכולים להרע, כי היהודים שמעו ברכת כהנים המהווה עבורם שמירה והגנה עילאית ושמיימית!

בימים כאלה, כשאיומים מתגברים מבית ומחוץ, ליהודים אין סיבה באמת לדאוג... הסיפור הזה מלמד: כל מה שצריך הוא לשמוע בברכת כהנים בכוונה, להתרכז בברכה, להקשיב למה שהכהנים מברכים. וכבר מובטחנו מהזוהר הקדוש, שבשעת ברכת כהנים יש רחמים בכל העולמות, ובאותה שעה מתהפך הדין לרחמים!

פניני פרשת השבוע

הרב שטיינמן הביט בבחור ושאל: "כמה זמן אינך שומר שבת?". הבחור ענה "שנתיים".

שאל הרב שטיינמן "האם במשך הזמן הזה היו לך הרהורי תשובה?". ענה הבחור "כן, בערך ארבע פעמים".

הוסיף הרב שטיינמן לשאול "ולמשך כמה זמן הרהרת בתשובה בכל אחת מהפעמים?". ענה הבחור "בערך כעשר דקות". אמר לו הרב שטיינמן "אז יוצא שלמשך ארבעים דקות במשך השנתיים האחרונות, היית במצב של 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', ועל כך אני מקנא בך. שיהיה לך שבת שלום".

סיפר הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א. בחור מבני ברק, למרבה

כל הילדים התאמצו לענות על שאלה אחת, ולכן קיבלו סוכרייה אחת, אבל אתה התאמצת לענות על שלוש שאלות, ולכן אתה תקבל שלוש סוכריות. ובחידוש, הושיט לי שלוש סוכריות...

כפי שעשו מקדמת דנא. אמנם, באותה תקופה כבר לא התגוררו בקרבת מקום זה לזה, ובכל זאת - רבי יחזקאל לא יכול היה לוותר על התענוג, ופעמיים בשנה שם פעמיו לדווינסק, לביקור שכלל שעות ארוכות של לימוד משותף עם בעל האור שמח.

באחת הפעמים, בעת עיון בסוגיה סבוכה, החלו ללמוד את דברי התוספות, והתקשו להביןם. הם מנסים להסביר כך וכך, זה מעלה טענה כזו - וזה משיבו בסברא הפוכה, והם עומדים נבוכים בנבכי הסוגיה, פשוט לא מצליחים להבין. בתום שעה ארוכה של עמל ויגיעה שלא הצליחה להבהיר את הסוגיה, פנה בעל האור שמח לדעתו ואמר:

‘הבה נעצור לרגע מהלימוד, ונתפלל שנזכה לאהבת תורה!’ ואכן, שני הגאונים עצרו מלימודם והחלו בתפילה. שעה ארוכה התפללו ליזכות באהבת התורה, ולאחר מכן שבו ללמוד - וראו זה פלא, הסוגיה הובהרה והוארה כנתינתה מסיני. בתום הלימוד, פנה רבי יחזקאל לדעתו ושאל: ‘למדנו רבינו, מצינו תפילה להאיר עינינו בתורה, להבינה, לפתוח לנו את שערי חכמתה.

אולם מה טעם התפללנו דווקא על אהבת התורה? אולי היה עלינו להתפלל על הבנתה, אבל תפילה על אהבתה?! הלא אנו אוהבים את התורה, הבעיה היתה שלא הצלחנו להבינה!’

חיך בעל האור שמח והשיב: ‘אסביר לך ותבין היטב, אבל עוד לפני כן, ברצוני לספר לך סיפור...’ - - -

השעה היתה שעת ערב מוקדמת, בבית משפחה אחת בדווינסק. אם המשפחה השכיבה את הילדים לישון בשעה מוקדמת יחסית, שכן משימה חשובה מוטלת עליה, ועליה להיעדר מהבית לאורך שעות הערב. כל הילדים נשכבו לישון במיטותיהם, ורק התינוק הקטן - נשלח לבית השכנה, שתשמור עליו לאורך שעות היעדרות האם.

כשיצאה, היה התינוק שלי ורגוע, ישן בעגלה ופניו כפני מלאך. על כל בעיה שלא תצוץ, הותירה האם אצל השכנה חיתולים לרוב, בקבוק, מוצצים, צעצועים בשלל צבעים. אם הוא יתעורר, יבכה או משהו - כל מה שצריך הוא לתת לו מוצץ או שמיכה, בקבוק או צעצוע. קרוב לוודאי שיירגע, וישוב להירדם שנית! - אמרה האם לשכנה, ויצאה לדרכה.

חלפה שעה קלה, והנה התינוק התעורר. השכנה המסורה ניגשה אליו מיד, ניסתה להרגיעו, אך לשווא. הציעה לו שמיכה, הכניסה לפיו מוצץ, נתנה לו בקבוק, הוציאה אותו שיזחל על הרצפה - דבר לא עזר. שעה ארוכה הילד בוכה ובוכה, מחפש את אמו שאיננה...

השכנה המסורה לא איבדה עשתונות, בקול שלי ורגוע החלה לשיר לו שירי ערש, ניסתה לספר לו סיפור, לעניין אותו בתמונות צבעוניות, אך מאמציה עלו בתוהו. היא הרימה אותו, חיבקה אותו, נישקה אותו - והילד מוסיף לבכות ולילל, צורדות של דמעות תלויים בזווית עיניו, והוא מסרב להירגע. שעה ארוכה הילד בוכה, לעתים צורח ולעתים מייבב, והשכנה המסורה מנסה לעשות הכל - אך ללא הצלחה...

ואז, לאחר שעה ארוכה, שבה האם מסידוריה. עוד טרם כניסתה הגיעו לאחזנה יבבותיו של בנה, מיד כשנכנסה הרימה אותו בזרועותיה, וראו זה פלא - הוא השתתק, חיך ענוג נסוך על פניו, ורק לחות דמעותיו העידה על בכיו עד לפני רגע. ברגע בו האם

לא רצית, סעודות השבת לא עניינו אותך, וכנ"ל גם לגבי זמירות שבת ודברי תורה. מה גרם לך ללכת לשיעורו של הרב שטיינמן? הבחור השיב: “בוא ואספר לך מה גרם לי ללכת לשיעור.

כשהייתי ילד בכיתה ד', בתלמוד התורה, הלכנו כל ילדי הכיתה להיבחן אצל הרב שטיינמן. המלמד אמר לרב שזו פעם ראשונה שהם מתחילים ללמוד גמרא והוא ביקש שהרב יבחן אותם וישראל שאלות קלות.

ואכן הרב שטיינמן שאל שאלות שכל ילד ידע, כל ילד שענה את תשובתו זכה לקבל סוכרייה מתוך קופסת הסוכריות של הרב. כשהגיע תורי, הרב שאל אותי שאלה, אך לא ידעתי את התשובה. הרב שטיינמן שאל אותי עוד שאלה קלה יותר מהקודמת, וגם אותה לא ידעתי, ואז הרב שטיינמן שאל אותי את השאלה הכי קלה - איזה פרק אתם לומדים? וגם את השאלה הזאת לא ידעתי.

כל הילדים ניגשו לרב ונפרדו ממנו לשלום ויצאו מהחדר של הרב ביראת כבוד, לכולם היתה סוכרייה ביד חוץ ממני. תוך כדי שהילדים יצאו ביראת כבוד, ביקש ממני הרב לגשת אליו. הוא אמר לי: “בתורה ובאידישקייט, אנחנו מקבלים שכר לפי המאמץ, לא לפי התוצאות. כל הילדים התאמצו לענות על שאלה אחת, ולכן קיבלו סוכרייה אחת, אבל אתה התאמצת לענות על שלוש שאלות, ולכן אתה תקבל שלוש סוכריות”. ובחיוך, הושיט לי שלוש סוכריות...

אמר הילד, דע לך אבא, שלא היו סוכריות מתוקות בכל העולם יותר מהסוכריות האלה. ומה גרם לי אותו יחס? שאת הרב שטיינמן אהבתי, ולכן כאשר אמרת לי ללכת לשיעור של הרב שטיינמן, הסכמתי ללכת.

כן, לעולם לא נוכל לדעת מה הכוח של מילה אחת טובה והארת פנים לילד.

גל אור שרה

שני הגאונים עצרו מלימודם והחלו בתפילה. שעה ארוכה התפללו ליזכות באהבת התורה, ולאחר מכן שבו ללמוד - וראו זה פלא, הסוגיה הובהרה והוארה כנתינתה מסיני. בתום הלימוד, פנה רבי יחזקאל לדעתו ושאל: ‘למדנו רבינו, מצינו תפילה להאיר עינינו בתורה, להבינה, לפתוח לנו את שערי חכמתה. אולם מה טעם התפללנו דווקא על אהבת התורה? אולי היה עלינו להתפלל על הבנתה, אבל תפילה על אהבתה?! הלא אנו אוהבים את התורה, הבעיה היתה שלא הצלחנו להבינה!’

חיך בעל האור שמח והשיב: ‘אסביר לך ותבין היטב, אבל עוד לפני כן, ברצוני לספר לך סיפור...’

- - -

פעמיים בשנה נהג הגאון רבי יחזקאל חפץ זצ"ל לנסוע לדווינסק, אל ידידו משכבר הימים - בעל האור שמח זצ"ל. מטרת הנסיעה לא היתה ביקור נימוסין בעלמא, כי אם לימוד משותף בחברותא,

אלא שעכשיו הזמן לבקש שנאהב את התורה באמת עד שתהפוך לחלק מאיתנו, עד שכל שורה בה תהיה כאיבר מאיברינו, עד שכל מה שנלמד יהפוך לתמצית חלבנו ודמנו!

פגני פרשת השבוע

"צביקה, יש לך עדיין ספיקות למה השידוכים שלך מתרסקים?" שקט בחדר, המחשבות רצות והגה לא נשמע. לא ויתרתי, ביקשתי מצביקה לצאת אחריו.

"צביקה יקירי, האם אתה באמת מאמין שהסליחה האומללה שביקשתי בעבר משמוליק נחשבת לך? עליך להבין שאם לא תפנה אל שמוליק בלב שבור, תבכה ותההגן על נפשך, אין לך סיכוי. אין. אתה תמשיך להרטיב את הכרית בדילוח, בשעה שהמפתח בידך"

השידוך שהתבטל... סיפור עם מסר מטלטל ונוקב!

מלבד השמות, ואי-אלו פרטים מזהים, הסיפור הבא התרחש בדיוק נמרץ.

אנחנו בחורי ישיבה גדולה ומפורסמת. מנהג נאה היה בישיבתנו: כל בחור שהתארס היה עורך סעודת "נשמת", ובמהלכה מכריז שאם פלוני - אחד הבחורים - יתארס בתוך פרק זמן קצוב, הוא יערוך סעודת הודיה נוספת. הסגולה - פעלה!

"צביקה התארס" עבר הקול בישיבה "ולא תאמינו עם מי. עם משפחת פישגרונט - לא פחות ולא יותר!" פישגרונט הייתה סמל של "תורה וגדולה". לצביקה הובטחה דירה במרכז ירושלים, סמוך לישיבה...

צביקה הגיע לישיבה זורח כמו שמש בצהריים, עיניו ברקו כמו יהלומים. להפתעתנו, צביקה לא דחה את השמועות, הוא אישר אותן אחת לאחת. "דירה במרכז ירושלים. יחידה צמודה? יש אופציה כזו.

הישיבה כולה צהלה ושמחה, אך שמחתו הפשוטה והלבבית של שמוליק - חברו הטוב של צביקה - הייתה מיוחדת ונוגעת ללב. שמוליק לחץ את יד חבירו בחום דקות ארוכות, צביקה נחלץ ממנו במהירות בשנייה שרק יכל, וריחף הלאה באושר אין קץ. הבטתי בשמוליק, וידעתי כי מי שיזכה בו - יהיה מאושר, ממש 'זראך ושמת בליבו'. שמוליק הרי יודע שמשוכה ניצבת בינו לבין הקמת ביתו. הצלקת הבלתי נעימה שעל פניו.

סעודת 'נשמת'. פתאום זינק צביקה ממקומו. השתקנו והבטנו בו, לאו מילתא זוטרתא היא, צביקה עומד לברך מישהו. את מי? קולו של צביקה היה קולני, עליו וזוחות. "אני מודיע בזאת ברבים, שאם שמוליק חברי היקר מתארס בתוך - - - חמש שנים!!! אני מקבל על עצמי לערוך סעודה ולומר 'נשמת' 'צביקה התיישב על כסאו, מיטלטל בצחוק אדיר, הוא היה היחיד שצחק.

בהינו בצביקה בהלם. מה פשר המהתלה המזעזעת הזו? מה קרה לצביקה? נראה שהגדולה העבירה אותו על דעתו ועל רגישותו... הגנבתי מבטי אל שמוליק ולבי עצם מפעום. הוא היה נראה נורא,

ניגשה אליו - הילד הפך לרגוע ושלו, מרוצה ומאושר, מחויך ועליו!

'עתה אמור לי בבקשה', שאל בעל האור שמח את ידידו, 'אין זה יתכן? הלא השכנה כה התאמצה והתמסרה, הציעה לתינוק את כל תענוגי העולם שמעניינים אותו, עשתה הכל למענו. אפס - כי כל מאמציה עלו בתוהו, הוא השליך את הבקבוק וזרק את המוצץ, לא הביט בצעצועים ועצם אוזניו מלשמוע סיפורים.

ואילו האם - מיד עם בואה, ברגע בו התינוק חש בזרועותיה - באותה שניה הוא נרגע לחלוטין, באותו רגע הפך לשליו ומאושר. אין זה יתכן?!

אלא, המשיך בעל האור שמח, 'השכנה, מסורה וחכמה ככל שתהיה, עובדת על פי שכלה, מנסה לנתח את רצונו וכאבו של הילד לפי הבנתה. היא מנסה לחשב מה גורם לו לבכות, ומציעה פתרון שכלי ורעיוני, לפעמים אפילו גאוני, כדי לפתור לו את הבעיה...

לא כן האמא! אמו של הילד - אוהבת אותו, הוא חלק ממנה.

כשהוא בוכה - משהו בתוכה בוכה איתו. כשכואב לו - היא חשה את כאבו. כשמשוהו מציק לו - היא עמו במצוקה. וכשהאהבה אליו כה גדולה, כשהרגש והחיבור עם התינוק כה עמוקים - היא מרגישה את התינוק. היא חשה את כאבו, היא מזדהה עמו בעומק נפשה.

והזהדות עמו, תחושתו שאמא מבינה אותו, מרגישה אותו, חיה את סבלו, ולכן מצליחה להרגיעו, לנסוך בו ביטחון ושלווה ולהפוך אותו לרגוע וחייכן...

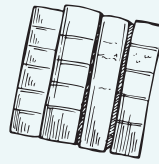
כלומר, המשיך בעל האור שמח, 'יתכן שישנה מטפלת מאוד חכמה, מאוד נבונה, אבל לעולם היא לא תוכל להרגיע תינוק בוכה כפי שהאמא

תעשה זאת. כי האמא לא מבינה - היא מזדהה. היא לא מנתחת מה כואב - היא פשוט מרגישה. היא לא שומעת בכי וחושבת מה ניתן לעשות - היא בוכה עם התינוק ומצאצא פתרונות. זהו ההבדל בין אמא לשכנה או למטפלת, כי רגשות האהבה הם שפה סודית של חיבור אמיתי, של קשר קסום, של הזהדות משותפת!

ולכן, כשנתקלנו בקושי לפענח את הסוגיה, ביקשתי שנתפלל שנזכה לאהוב את התורה. כי אם נאהב את התורה כאהבת אם לבנה, אם נחוש שהיא חלק מאיתנו, אם התורה תהפוך לחלק מהבשר ודם שבגופנו, אם הקושיא הלא מובנת והמהלך הסבוך יציק לנו בתוכנו - מרוב אהבה, מעומק הקשר, מתוך נעימת החיבור - או אז נצליח לפתור את כאבינו בסוגיה, אז נצליח לפתור כל קושיא, לבסס כל מהלך!

ודו השיח הזה, אותו סיפר הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א בשמו של הגאון רבי לייב בקשט זצ"ל - אחיינו של רבי יחזקאל חפץ זצ"ל, מחדד לנגד עינינו: לא רק שזה הזמן לפנות לאבא בבקשה ובתחינה, לא רק שעתה העת להתרפק עליו בדמעות -

הגאונים עצרו מלימודם והחלו בתפילה. שעה ארוכה התפללו לזכות באהבת התורה, ולאחר מכן שבו ללמוד - וראו זה פלא, הסוגיה הובהרה והוארה כנתינתה מסיני...

"צביקה, יש לך עדיין ספיקות למה השידוכים שלך מתרסקים?" שקט בחדר, המחשבות רצות והגה לא נשמע. לא ויתרתי, ביקשתי מצביקה לצאת אחרי. "צביקה יקירי, האם אתה באמת מאמין שהסליחה האומללה שביקשתי בעבר משמוליק נחשבת לך? עליך להבין שאם לא תפנה אל שמוליק בלב שבור, תבכה ותתחנן על נפשו, אין לך סיכוי. אין. אתה תמשיך להרטיב את הכרית בלילות, בשעה שהמפתח בידך."

חזרנו לחדר, לקחתי אתי את שמוליק. "שמוליק יקירי, דע לך שהקפידה שלך עוצרת את גלגל השידוכים. בטוחני שאם תמחל לצביקה בלב שלם, ייקרע רוע גזר דינך, עשה למעננו ולמענך". החזרתי את שמוליק ועזבתי אותם לבדם. הם יצאו מביתי כעבור שעה, עיניהם נפוחות מדמעות אך נהרה על פניהם.

לא חולפים שבועות רבים, והנס הגלוי מתרחש: שמוליק מתארס ראשון! עם הצעה רגילה, מצוינת במידות, מסודרת בעבודה. המחזותנים זיהו את פנימיותו המיוחדת והיו מאושרים. צביקה מתארס מספר ימים אחריו.

אתם מבינים?

גליון איש לרעהו (בהעלותך תש"פ)

המחזותן מבראד סידר טענותיו לפני הרב שזה האיש ר' הערשלי התחפש בבגדי עשירים ובא לבראד בתור גביר עצום והתאכסן באכסניא מכובדת והשתדך עמו והבטיח נדוניא גדולה, ועכשיו בהתוודע לו שהוא עני ואינו יכול למלא הבטחתו הוא רוצה לתק את קשר השידוכין, ושיחזיר את המתנות, וגם לקנוס אותו עבוד הבושה והצער שגרם לבנו העילוי

סיפור נפלא המסוגל לשידוכים

הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זצ"ל היה רגיל לספר עובדא זו ששמע מפי קודש הרה"ק האוהב ישראל מאפטא זצ"ל, שניכר ובולט ממנה דרכי השי"ת והשגחתו הנפלאה על כל בני אדם.

בבית מדרשו של הרה"ק האוהב ישראל מאפטא ישב איש אחד תלמיד חכם מופלג ועובד ה' גדול, ושמו רבי הערשלי מריבישוב.

הוא שם לילות כימים בתורה ועבודת ה', ולרש אין כל, כי אם בת שהגיעה לפרקה פרק בתולה נשאת, הדאגה גדלה מיום ליום, מאין יבוא עזרו להשיא את בתו, ויתיעץ עם ידידיו הנגידים חסידי הרה"ק מאפטא, ויאמרו לו היות שאנו מתכוננים לנסוע בקרוב אל היריד הגדול שיתקיים בבראד, ושם מתאספים הרבה נגידים חשובים, לזאת עצתנו אמונה שתסע אתנו, אנחנו נלביש אותך מלבושי פאר וכבוד כאחד הגבירים ותתאכסן יחד אתנו באכסניה כבודה, אך תנאי אחד אנו מתנים עמך, שאתה תמעט בדיבור כדרכך ותעשה ככל מה שנצווה אותך ואנחנו נשתדל למצוא זיווג הגון בעבור בתך. בלית ברירה הסכים ר' הערשלי לעצתם, ונסע עמם.

ויהי בבואם לבראד אמרו ידידיו הסוחרים לבעל המלון שיכין חדר נכבד ומרווח בעד הגביר המפורסם ר' הערשלי מריבישוב שזה עתה הגיע לכאן אתנו. הם פרסמו את בואו של הגביר מריבישוב בכל פינות העיר בראד, שבא למצוא זיווג הגון בעד בתו היחידה, והנהו מוכן לתת נדוניא הגונה כיאות לעשיר כמוהו, השדכנים הציעו לפניו שידוך הגון עם בחור עילוי מגזע היחס, בן עתיר נכסין מבראד.

פניו הלבנות שקופות, עיניו כמו שקעו בארובותיהן. פתאום הבעיר את פניו נחשול של זעם אדום ונורא. הצלקת הארוכה נראתה כמו קו של אש. התקרבת אל שמוליק, ידעתי שהוא זקוק לעזרה, אבל חבר אחר הקדים אותי, הניח יד רגישה על כתפו וניסה להרגיעו.

שלושה ימים חולפים, צביקה מנסה ליצור קשר עם חותנו לעתיד, להודות על מתנה כלשהי או לברר ענין אחר, והקשר לא נוצר.

המחזותן טרוד, תפוס, או אין מענה. במהלך היום מנסה צביקה שוב ושוב, לבו מנבא לו רעות. הוא חייב לדבר עם מי מהמשפחה כדי להירגע. הוא מתחיל לזרוק טלפונים לסבא, לדוד מפה ולבן-דוד משם. אפס, איש אינו עונה לו, כביכול הוא מצורע.

בלילה נודע הדבר.

השדכן התקשר לבית ההורים והודיע בשפל קול כי "באמת אין לי מושג מה קרה, אני פשוט לא מאמין למה שאני עומד לומר, אבל משפחת הכלה הודיעה פתאום שהם אינם מעוניינים בשידוך. הם מבקשים לנתק את הקשר מיד".

צביקה התנתק מן הישיבה, התנתק מן החיים הפועמים, צלל אל תוך המיטה מרוסק נפשית. צלל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא שחורה משחור. התהלכנו בישיבה המומים.

מישהו החליט לתפוס יוזמה ו"להזכיר" לצביקה מה היה בסעודה. הוא הגיע לישיבה ניגש אל שמוליק וסינן לעברו, "שמוליק, בטח אתה לא מקפיד עלי. נכון? אתה צריך להבין שמה שאמרתי היה סתם בשביל הצחוקים..."

"בטח, בטח" ענה שמוליק מהר, "בטח צחוקים, שום דבר לא קרה..." מרוב צחוק, ברח שמוליק מהמקום, מצא לו פינה וגעה בבכי.

אני לא מסוגל למחול לו, אמר לעצמו. לא מסוגל. צביקה אפילו

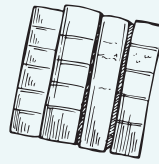
לא מתחיל להבין כמה פגע בוי! בטח אתה לא מקפיד עלי... סתם בשביל הצחוקים... זה מה שהוא חושב.

חלפו מאז שנים ארוכות. ארוכות. יום אחד התחלתי לעבוד כ"רשם" בישיבה בה למדתי, ושוב פגשתי את... שמוליק. יום אחד פלט באוזניי שעבר בחיי אירועים רבים, הוא השתדל להתגבר ולסלוח על הכל. חוץ מעל מקרה אחד שהתרחש לפני עשר שנים... בום! המקרה בו נכחתי קפץ למול עיני. שאלתי את עצמי:

"ריבונו של עולם, איפה היינו עד עכשיו? הלוא גם צביקה וגם שמוליק עדיין לא התארסו מאז?"

למחרת, נפגשנו שלושתנו בסלון ביתי. ביקשתי רשות משני הבחורים לדבר חופשי, לטובתם. הם הסכימו, ואז התחלתי להמטיר. "שמוליק, נכון אתה בטוח שהשידוכים נתקעים בגלל ה...צלקת? שמוליק הנהן קלושות.

לא חולפים שבועות רבים, והנס הגלוי מתרחש: שמוליק מתארס ראשון! עם הצעה רגילה, מצוינת במידות, מסודרת בעבודה. המחזותנים זיהו את פנימיותו המיוחדת והיו מאושרים. צביקה מתארס מספר ימים אחריו

ר' הערשיל בחן את הבחור בלימודו ומצאו מלא וגדוש בש"ס ופוסקים וישא חן בעיניו והסכים להשידוך. וישאלו אבי הבחור האם כבודו מוכן לתת סך כך וכך לנדוניא. ענה ר' הערשיל: "מהיכא תיתי". וחשב בלבו מהיכן יבוא הכסף, כי אין בידו לפורטה אפילו שווה פרוטה, וכן בכל שאלותיו השיב במילים ספורות – מהיכא תיתי או בלי נדר, וגמרו את השידוך בכי טוב, ובקשו הסוחרים את המחותן שיעשה סעודת תנאים בתכלית ההידור כדרך הנגידים, ויעלה אותה על החשבון ובבואו לביתו ישלח ר' הערשיל כל הסך והמתנות לפי כבודו של החתן, אבי החתן שלח מתנות לכלה, בחשבו שמחותנו הגביר מריבישוב ישלח מתנות כנגדן להחתן תיכף בשונו חזרה לביתו, ויפרדו איש מעל אחיו מתוך קרבת חיתון, ויסע ר' הערשיל חזרה לאפטא.

כבוא ר' הערשיל לביתו, ויספר לאשתו ולבתו שבא בקשר החיתון עם בחור תלמיד חכם מופלג ובעל מידות, ויהי כמצחק בעיניהם, ולרוב תימונהם לא האמינו בדבריו, עד שהראה להם שטר אירוסין. ר' הערשיל חזר ולבש את מלבושיו המטולאים וחזר אל לימודו ועבודתו הקדושה בבית המדרש.

המחותן בבראד חיכה על המתנות עבור החתן ועל מכתב אודות הגבלת זמן החתונה, והנה אין קול ואין עונה, וחשב כי בטח מחותנו הגביר טרוד בעסקיו הגדולים והמסועפים, זהו סיבת איחורו, ויכתוב לו היות שזה זמן רב מעת שהתקשרנו בקשר החיתון ובני החתן מחכה לקראת המתנות וכו' ולכן נבקש להחיות נפשנו בתשובתו המהירה.

בידעו שהוא השתדך עם הגביר מריבישוב הריץ מכתבו לריבישוב להגביר ר' הערשיל, והנה בעיר ריבישוב ה' באמת גביר אחד ושמו ר' הערשיל, והוא ה' חשוכא בנים ל"ע, ובעת שקיבל את המכתב חשב בנפשו שבודאי איזה ל"ע רצה להתלוצץ לכן שלח לו המכתב, ולא שת לבו ולא השיב לו כלום. ויהי כעבור עוד כמה שבועות והמחותן מבראד לא קיבל מענה למכתבו, ויתעצב אל לבו ויכתוב עוד דברים חריפים מראשונים, והריץ גם את המכתב הזה לריבישוב אל הגביר ר' הערשיל. בקבלו את המכתב לא שם ר' הערשיל הגביר את לבו גם לדברות האחרונות, באומרו שאיזה שונא רוצה לצער.

ויהי כי ארכו הימים והמחותן מבראד לא קיבל תשובה גם על האיצת הזאת השנית, ויפול לבו בקרבו על גודל צרתו, ויתיעץ עם בני ביתו והחליטו בדעתם שישעו בעצמם לריבישוב ושם יעמדו על שורש הדברים מה זאת ועל מה זאת וכן עשו.

בבואם העירה לריבישוב אל הגביר ר' הערשיל ויתבהלו מאוד בראותם כי אין זה הר' הערשיל שהשתדכו אתו. ויספרו לפניו את עגמת נפשם שהם השתדכו עם מי שהוא שאמר שהנהו הגביר ר' הערשיל מריבישוב, ואינם יודעים איפוא למצוא את המחותן, וממנו אין קול ואין קשב. ויען הגביר ר' הערשיל בהתנצלות ויאמר, הן אמת שקבלתי ממעלכם שני מכתבים בענין זה, אבל היות שהגני חשון בנים ל"ע חשבתו בטח איזה איש רוצה לצער אותי, ולכן לא שמתי אל לבי להשיב לכם.

הם יצאו מביתו של הגביר ר' הערשיל בפחי נפש, ותאמר לו נוות ביתו, הנה העיר אפטא אשר שם קברות אבותי סמוכה לכאן, על כן נסור נא לבית העלמין ונתפלל על קבריהם, ואולי ניושע. הוא נענה למבוקשה, ויבואו לעיר אפטא וילכו לבית החיים. ובפתח בית העלמין עמד איזה איש לקבץ נדבות מהעוברים ושבים. ופנה האיש ואמר להם אבקשכם לתת נדבה הגונה בשביל הכנסת כלה בעד ר' הערשיל ריבישובער שהנהו

איש קדוש, עובד ה' ותלמיד חכם מופלג. ויהי בהזכירו את שם ר' הערשיל ריבישובער וימס לבם בקרבם, ויאמר הגביר מבראד אני אתן לך נדבה הגונה, אבל אחת שאלתי שתואיל להראות לי איפוא מקום מגורו של ר' הערשיל מריבישוב. ויאמר לו הנה הוא מיושבי בית מדרשו של הרה"ק מאפטא ושם תוכל לפגוש אותו. הוא לא שהה כלל וילך תיכף לבית מדרשו של האוהב ישראל מאפטא.

בהיכנסו לבית המדרש הכיר תיכף את מחותנו ר' הערשיל וראה אותו עני גדול ובגדיו קרועים ופרנסתו הוא ממה שמקבצים בעבורו, והבין שהיה כאן איזה רמיה באשר הר' הערשיל לא יכול לתת נדוניא כלל. ותיכף הלך לבית הרב אב"ד דאפטא, להזמין את ר' הערשיל לדין תורה.

ר' הערשיל גם הוא הכיר את מחותנו וירץ הביתה ויגד לבני ביתו, הנה הגיע מחותנינו מבראד ומהנכון להכין סעודת צהרים עבורו. אולם בבית לא נמצא מאומה כי אם תרנגול אחד. ושלחו במהירות את הנערה לבית השוחט עם התרנגול, ובדרכה נשמט התרנגול מידה וברח, ותרץ הנערה אחריו עד מחוץ לעיר. התרנגול נכנס לחורבה אחת, אשר בני אדם נזהרים מלהיכנס שמה, והנערה ברוב פחזותה להשיג את התרנגול, בידעה שזה המאכל היחידי שאפשר להכין עבור המחותנים לסעודת הצהרים, לא שמה לבה להסכנה ותרץ לתוך החורבה, שם בחורבה רץ התרנגול חדר לפנים מחדר. כשנכנסה עוד יותר לפנים מצאה לפניה אוצר גדול מדינרי זהב ששוים מגיע להון רב ועצום. היא הסיתה דעתה מהתרנגול, ומלאה כל כליה מדינרי זהב ותביאם הביתה, ונתמלא הבית שמחה. בתוך כך נכנס שליח ב"ד לקרוא את ר' הערשיל לדין. ר' הערשיל הלך תיכף לבית הרב.

המחותן מבראד סידר טענותיו לפני הרב שזה האיש ר' הערשיל התחפש בבגדי עשירים ובא לבראד בתור גביר עצום והתאכסן באכסניא מכובדת והשתדך עמו והבטיח נדוניא גדולה, ועכשיו בהתוודע לו שהוא עני ואינו יכול למלא הבטחתו הוא רוצה לנתק את קשר השידוכין, ושיחזיר את המתנות, וגם לקנס אותו עבור הבושה והצער שגרם לבנו העילוי.

השיב ר' הערשיל בטענתו, האם מצא מחותני ח"ו שום פסול או פגם בביתי לא! רק כל טענתו הוא על אודות הנדוניא, ואת זה אמלא עד פרוטה האחרונה. הרב מאפטא התפלא מאוד על דברי ר' הערשיל כי ידע אותו לאיש עני ואביון, אבל בידעו שהוא איש אמת הבין שבסתמא יש דברים בגו, והוציא את פסק דינו שר' הערשיל מחויב לסלק הנדוניא ולהגביל זמן החתונה תוך זמן של ג' חדשים.

מחותנו ביקש ממנו שישלם 'פסק געלט' גם בעדו שעדיין חייב לו, ור' הערשיל הוציא מכיסו סך עשרה זהובים בתורת 'פסק געלט'.

כתום הרה"ק מאפטא את הסיפור הזה פתח את ה"שיפלאך" והוציא משם שני דינרי זהב, ואמר להרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ששני דינרים אלו נשארו לו "מהפסק געלט" של ר' הערשיל, כי מחמת הנס הגדול הזה היה רוצה לשמור את כל הפסק געלט להיות לו לאות ולמזכרת לנצח, אבל ברבות העתים אירע לפעמים שהוצרך להשתמש במעות האלה מחמת גודל המחסור שה' בבית, אבל בשני דינרים אלו הוא אותן ושומרו כאישון עינו.

הרה"ק מדזיקוב ה' מסיים ואומר: שהמעשה הזאת הוא סגולה למי שקשה לו לזווג ולהשיא את בניו.

דמשק אליעזר (דזיקוב עמ' ע"ט)

בהיכנסו לבית המדרש הכיר תיכף את מחותנו ר' הערשיל וראה אותו עני גדול ובגדיו קרועים ופרנסתו הוא ממה שמקבצים בעבורו, והבין שהיה כאן איזה רמיה באשר הר' הערשיל לא יכול לתת נדוניא כלל. ותיכף הלך לבית הרב אב"ד דאפטא, להזמין את ר' הערשיל לדין תורה

פנינים על הפרשה:

עצות וסגולות:

תלמוד תורה (ב')

ברכות התורה קודם הלימוד

והנה גם כן החתימה ד'והערב' חותמים ברוך אתה ה' המלמד, גם זה לשון הוה, מורה באצבע דבכל יום ויום נותן בלב בני ישראל למוד מחדש. נמצא דברכות התורה שאנו מברכים בכל בוקר ובקר הם סיעתא דשמיא להולכים בתמים לחדש בכל יום חדשים אמתיים בתורה.

(אלף בינה שם)

כיון בברכות התורה על ההתחדשות שבאותו היום

וצריך האדם כשמברך בכל יום ברכות התורה שיכון כונה זו במחשבתו. כשמברך המלמד תורה, יכון שהקדוש ברוך הוא יתן לו באותו יום למוד חדש, וכן נמי כשמברך נותן התורה יכון שהקדוש ברוך הוא יתן לו באותו יום תורה חדשה, וכן יכון בכל יום ויום.

(אלף בינה שם)

יתפלל שיזכה לחידושי תורה אמיתיים

כיון שהזכיר 'עדתך' אתבונן, שמחדש בתורה דבר מתוך דבר, סים בשבח תורתנו הקדושה שהיא אין לה קץ, כיון ששאל שיטה לבו ללמד תורה לשמה, הוסיף לשאל שהחדשים שיהיה מחדש בתורה יהיו אמתיים ובגויים על קו האמת, ולא יהיו בגויים על קו תהו. דכתב הרשב"י עליו השלום בזהר הקדוש (ח"א ד: ה.) על פסוק (ישעיה נא טז) 'ואשם דברי בפיך ובצל ידי כפיתך. לנטע שמים וליסד ארץ', דהמחדש חדשים של אמת, על ידי אותם חדשים בונה הקדוש ברוך הוא ארצות ורקיעים חדשים, כמו שכתוב (שם סו כב) 'כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה, 'עשיתי' לא נאמר אלא 'עשה', דהינו על ידי החדשים שמחדשים הצדיקים בתורה.

(אלף בינה, אות ה"א ה)

לכל הדורות יש מה לחדש בתורה

ובל יאמרו הדורות האחרונים, מה נשאר לנו לחדש, כבר חדשו הדורות הראשונים ותבאים אחריהם, וכן על זה הדרך. לזה אמר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד, דכל דבר יש לו קץ ותכלה, והתורה אין לה קץ ותכלה, ואפלו כל ישראל יהיו נבונים ומחדשים חדשים, אינם מגיעים לתכליתה (פסיקתא דר"כ יב כ, זוהר ח"ב קיד:).

(אלף בינה, אות למ"ד ח)

ע"י יגיעה בתורה משבר הקליפה והזוהמא

כתב רבנו הא"ר ז"ל (פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד פ"א), דהעוסק בתורה ומקשה ומתרגץ בכל כחו, גורם להסיר הקליפה המכסית הלמוד הוא (תיקו"ז הקדמה יא:). והנה הקליפה המכסית הלמוד היא מצד עון האדם (זוהר ח"ג קכב.), וכשמסירה האדם על ידי למודו, עליו נאמר (ישעיה ו ז) 'וסר עונך וחסאתך תכפר'. והנה כשעוסק האדם בתלמוד, ומקשה ומתרגץ בכת להבין ההלכה על ברירה ולהעמידה על אמתתה, זהו המסיר הקליפה והזוהמא ממנו כראוי, דעל ידי ברור ההלכה על אמתתה, מתקשטת שכנית עצנו וחוזרת כשושנה רעננה, וכל החושים והקוצים הסובבים אותה (ח"א קלז: כרות יפרתו, וממילא האדם הגורם דבר זה לא תשאר בו הזוהמא.

(אלף בינה, אות גימ"ל ד)

העושה תשובה מאהבה - יותר מצדיק גמור

נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם. מכן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה וגו' (במדבר ד כב-כג). אפשר לרמז, דהנה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד:), במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. צריך שתדע דלא בכל תשובה דברו חכמים, דלא כל התשובות שוות, דאינו דומה העושה תשובה בעודנו בכחו לעושה אותה בסוף ימיו לאחר ששת כחו (יומא פו: ע"ז יט.), ואינו דומה עושה תשובה מאהבה לעושה אותה מיראה (יומא שם). והנה כל זמן שהאדם עודנו ברשעו נקרא רחוק מלפני ה', כמו שכתוב (משלי טו כט) 'רחוק ה' מרשעים', וכשעושה תשובה נקרא קרוב, כמו שכתוב (ישעיה נז יט) 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' (רמב"ם תשובה פ"ז הלכות ו-ז):

הרמז בפסוק

וזהו שאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם, הם בני אדם שהיו מגרשים ומרחקים מאת ה', ועשו תשובה, והתשובה רמוזה בסופי תבות 'נשא את ראש בני' עם שני כוללים גימטריא 'תשובה'. עוד, ראשי תבות 'בני גרשון' גם הם גימטריא 'אהבה', לרמז ששבנו מאהבה. עוד, נשוא במלוי, אותיות 'שונא', לרמז, אף על גב דאתמול היה שונאי ומגרש ורחוק, (ו)היום נעשה קרוב ונשאו ראש. והנה גם הם ראשי תבות הם מעלים מצדיקים גמורים, לרמז דהעושים תשובה מאהבה הם יותר מצדיקים גמורים:

כשישב מאהבה חזרונות נהפכות לחזיונות ונבראים מזהם מלאכים

באמת צריכים לעשות תשובה בעודם בכחם, ולזה אמר מכן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה תפקדם, להיות מכלל המעלים מצדיקים גמורים. כל הבא לצבא צבא, דהינו לסגל מצות ומעשים טובים, ולרמז מה שאמר התנא (אבות פ"ד מ"א) דהעושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, וכל מצוה ומצוה נברא ממנה מלאך אחד, נמצא ברבוי מצות ירבו חילים של המלאכים, וזהו שאמר לצבא צבא. ומה שכתב לצבא צבא, בא לרמז דהשב מאהבה וזונות נעשות לו כזכיות, וכאן רמזנו דהפסוק רומז לשב מאהבה, נמצא שיש לו שני חילים, אחד מצד המצות שעושה, ואחד מצד הזדונות שנעשו לו כזכיות:

השב בתשובה ירבה בתורה ותפילה

לעבד עבדה באהל מועד, בא לרמז דהשב בתשובה צריך להיות שוקד בכל יום ויום על בתי כנסיות ובתי מדרשות (מנחות קי., ר"ה יח., ראש השנה טז:), דזהו הצרי הגדול, וזהו לעבד עבדה באהל מועד, לרמז על

בתי כנסיות ובתי מדרשות:

אמר אחרי זה זאת עבדת [משפחת] הגרשני, הם שהיו רחוקים ומגרשים ועכשו נתקברו על ידי תשובה, תקונם ועבודתם עכשו ששבו בתשובה, הוא לעבד בתפלה הנקראת עבודה (תענית ב.), ולמשא, ישאו על התורה והמצות:

אם באו יסורים על השב יקבלם מאהבה ויתכפר

אי נמי ולמשא, אם באו עליהם יסורים יקבלו אותם מאהבה, כמו האשם, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה.) על פסוק (ישעיה נג י) 'אם תשים אשם', מה אשם לדעת, אף יסורים לדעת. משא אותיות 'אשם', והכונה, אם היה עליהם משא היסורין, יקבלום באהבה ומדעת כמו האשם, כי בזה תהיה כפרתם רצויה: (פיתוחי חותם פרשת נשא)

בעל התשובה נקרא 'נזיר'

זאת תורת הנזיר אשר יזר קרבנו לה' על גזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי גזרו אשר יזר כן יעשה על תורת גזרו (במדבר ו כא). אפשר לרמז על בעל התשובה דעליו שיך לקרות שם נזיר, שהוא מפרש ומזיר עצמו מן התאוות שהיה רודף. והנה מלת הנזיר במלוי ה"י נו"ן ז"ן יו"ד ר"ש גימטריא 'התשובה', לרמז דבעל התשובה נקרא נזיר, שמפרש עצמו מתאוות הבלי העולם. והנה בעל תשובה צריך להיות ענו ומכנע ביותר, דזהו הצרי הגדול שיועיל לו, ויהיה מתנהג בחסידות בכל דבר, וזה נרמז במלת נזיר, דנזיר עם הכולל גימטריא 'חסיד מוכנע'. וצריך לעשות גדרים וסיגים כדי שלא יתגבר עליו יצר הרע ויחזור לסורו הראשון, דמלת הנזיר גימטריא 'זו גדרים' עם התבות:

בעל תשובה צריך לעשות גדרים וסיגים בשבועה

ועל זה אמר הנביא עליו השלום (ירמיה ד ב) 'ונשבעת חי ה' באמת במשפט ובצדקה', דצריך לשבע בעל תשובה כדי שלא יתגרה בו היצר (נדרים ח.). ואפשר דכונת 'אמת' ומשפט 'וצדקה', לפי שהחוטא גרם בחטאו וסלק האם מעל הבגים, דהינו שסלק אפא עלאה מעל זעיר ונוקבא שהם בגיה, וכשחזר בתשובה חוזרת האם על הבגים, ולכן השבועה צריך להיות בשלשתן באפא ובזעיר ונוקבא. והנה אפא עלאה נקראת 'אמת' שבה שם אה"ה, ואה"ה פעמים אה"ה גימטריא 'אמת', וזעיר אנפין נקרא 'משפט', ומלכות נקראת 'צדקה', וזהו אמת ומשפט וצדקה שהם אפא וזעיר ונוקבא כאמור. והנה אמת משפט צדקה ראשי תבות אמ"ן דהינו חזק ואמין, שצריך האדם להתחזק ולהתאמץ שלא יגרם לסלק האם מעל הבגים הרמזים בראשי תבות אמ"ן כאמור, וזה יהיה על גדרים וסיגים בשבועה ונדר:

בעל תשובה צריך להוסיף בתורה ובמצוות

והנה התורה באה להעיר לב האדם השב בתשובה. לפי שהאדם שנתעורר לעשות תשובה שלמה כראוי, הוא הולך וגדל בכל יום להוסיף קדשה על היום שעבר, וכן תמיד יום אחר יום, ונודר ונשבע להוסיף קדשה ופרישות בכל יום יותר מאתמול, דזהו התקון המועיל יותר למי שבא להתטהר ולהתקדש כראוי. ובאה התורה לומר, כשם שהוא מתעורר בכל יום להוסיף קדשה ופרישות יותר ממה שעבר, כך צריך להיות יגע ועמל בתורה בכל יום יותר ממה שעבר (ויק"ר

כה א), כדי שיעמדם על אמתתה ויתגלו לו טעמיה וסודותיה על אמתתם, דעל ידי זה נעשה אדם שלם בצלם אלהים. ועל זה הדבר צריך שבועה, דזהו הצרי הגדול שישבע בשבועה ויזר בגדר שיהיה יגע ועמל בתורה, בכל יום שיבוא יהיה עמל יותר ממה שעבר. ועל זה התפלל דוד המלך עליו השלום ואמר (תהלים קיט יח) 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך', אף על גב דדוד המלך עליו השלום היה מפלא בסודות התורה על ידי רוח הקדש שהיתה מופעת בו, מכל מקום עדין שואל ומבקש מלפניו יתברך שיוסיף לגלות לו עוד נפלאות מן התורה. לכן השב בתשובה, כל מה שישאל ויבקש מאת ה' שיעזרהו בכל יום להוסיף קדשה ופרישות יותר ממה שעבר, כן צריך שישאל ויבקש מאת ה' שיעזרהו בכל יום להיות יגע ועמל בתורה יותר ממה שעבר ויגלה לו סודות התורה כראוי:

תיקון הגדול של תשובה הוא תורה ותפילה

וזהו שאמר זאת תורת הנזיר, זאת היא השכינה כמו שכתבנו (לעיל, ויקרא יד ב), ועוד, זאת רומזת להתקונים הרמזים בה כמו שכתבנו (שם). והנזיר רומז לבעל תשובה כמו שכתבנו. ואומר הכתוב זאת תורת הנזיר אשר יזר, דהינו התקון הגדול המועיל לבעל תשובה המועיל מכל התקונים שיעשה, הוא שיהיה עמל ויגע בעסק התורה, כל יום טרחתו יותר מחברו, ועל זה אמר זאת תורת הנזיר אשר יזר, דהינו התקון הגדול המועיל יותר לנזיר שהוא בעל תשובה הוא שיזר וישבע על תורתו, שהוא הולך ומוסיף ביגיעתה כל יום יותר מיום שעבר, וכשם שהוא מתפלל ונודר ונשבע על הקדשה והפרישות שיהיה הולך ומוסיף בהם, כן יעשה ביגיעת התורה. וזהו שאמר קרבנו לה' על גזרו, כלומר עקר תפלת בעל תשובה שהיא קרבנו, היא שמתפלל על גזרו, שהיא פרישתו לקדשה, שיעזרהו הקדוש ברוך הוא שיהיה הולך ומוסיף בפרישות קדשה כל יום יותר מחברו. וזה שואל ומבקש תמיד אף אחר שעשה תשובה כראוי, וזהו שאמר מלבד אשר תשיג ידו, תשיג גימטריא 'תשובה', דהינו גם אחר שעשה תשובה כפי כל מה שהשיגה ידו, עדין הוא מתפלל ונודר ונשבע שיוסיף כל יום מחדש קדשה ופרישות יותר מיום שעבר. ואומרת התורה אני מזכרת אותך, כפי גזרו אשר יזר על תוספת קדשה ופרישות, כן יעשה על תורת גזרו, דהינו כן יתפלל ויהיה נודר ונשבע על תוספת התורה מאחר שפרש לקדשה. וזהו כן יעשה על תורת גזרו, דהינו כמו שטורח להוסיף בקדשה ופרישות כך יהיה טורח להוסיף בידיעת התורה:

(מעגלי צדק אות ז"ן)

זהירות לבעל תשובה

קוה אל ה' חזק ואמץ לבך וקוה אל ה' (תהלים כז יד). בא להזהיר לבעל תשובה שיהיה זהיר וזריז, ויוסיף מדי יום ביומו לאזר חיל ולהוסיף תשובה על תשובתו, שפא עדין לא השלים חקו ולא נתכפר עונו כפורה גמורה כראוי. ומי לנו בעל תשובה גמורה יותר מדוד המלך עליו השלום, ואפלו הכי קאמר (תהלים נא ה) 'יחטאתי נגדי תמיד', שלא היה שוכח החטא מבין עיניו, והיה מוסיף תקון על תקון. וקל וחמר לשאר בני אדם שאינם יודעים לעשות תשובה כתקונה שצריכים שלא ישכחו החטא שעשו, ובכל יום ויום יוסיפו תקון על תקון. משום הכי כפל כאן ב' פעמים קוה:

(שערי ארוכה אות א)

מועיל מה שנלמד לו לבטא איזה דברים בשפתו שזה אינו מוסיף ידיעה על ידיעתו אף אם היה מבטא כמבטא כל בני אדם. כן היא דעת מוה"ר אברהם וואלף האמבורג בספרו שער הזקנים (ח"ב קלה. ואילך).

והנה בימינו נתחדש בית חינוך לחרשים שמעלים דרגת שכלו של החרש עד שאינו נבדל משאר בני אדם אלא בחסרון חוש השמיעה ובגמגום לשונו בלבד, אך מדת שכלו והבנתו במשא ומתן היא כשל כל בני אדם הפקחים, ונחלקו הפוסקים אם דינו כשוטה או לא. בשו"ת רבי עזריאל הילדסהיימר (ח"ב סי' נח) נחלקו בזה גדולי הדור, דבשו"ת דברי חיים (ח"ב אהע"ז סי' עב) מפלפל בדברי השואל שהוכיח דדינו כפקח לכל דבר וכפי הבנתו בדבריו מסכים עם דעת השואל. עוד הביא מהרב ר' אליעזר זאב אלט מקובערסדארף שדן בזה לפני כעשרים שנה עם אחד מגדולי הפוסקים בזמנו הוא הרב ר' אהרן זינגער ממטערסדארף והסיקו שלהלכה דינו כבר דעת, אבל חששו להורות כך למעשה. דעת הררא"ז אלט שיש להחמיר בדבר למעשה לדון כאינו בר דעת. הגאון מהר"ם שיק בתשובתו (אה"ע סי' עט) אחר שהאריך בדיון כל מיני החרשים כתב בסיום דבריו: ועכ"פ נראה דחרש שהורגל לדבר בבית חינוך עדיין לא יצא מידי ספק אינו בר דעה לכל הפחות, ואין לצרפו למנין ולהניח להוציא עצמו ע"י חרש כזה ואין אוכלים משחיטתו. ע"כ. ובתוך דבריו כתב שפעולת החרש שלימדוהו הוי כמעשה קוף בעלמא

חרש שהתחנך בבית חינוך להרשים אם דינו כפקח לכל מילי

בגמ': 'והניח' מי שיש בו דעת להניח יצאו חרש שוטה וקטן שאין בהן דעת להניח (יומא מג, א).

טעם מיעוט קטן מוהניח הוא דכיון דבעי שהאפר פרה יתחלק לשלש חלקים כדאיתא במשנה (מס' פרה) וצריך שיהיה שמור מכל טומאה, ואין שכל החרש שוטה וקטן יכול לכוון זאת. וכן מבואר בירושלמי (ריש תרומות) דתרומת חרש לא הויא תרומה משום דכתיב 'ונחשב' וכו'. ואף שקטן בן י"ג שנה פחות יום אחד שלומד תורה ומשנה ומבין בה יש לו דעת רחבה הרבה מאד, וגם לענין שמירת טהרות היו חרשים בירושלים שהאמינוהו להן, אלמא דהשכל זך וצח, אעפ"כ כללא כיילי חז"ל שקטן לאו בכלל בני דעת שלמה הוא אף שיש לו גם לשון למודים כאחד הגדולים.

ויש שלמדו מהא דחרש דינו כשוטה, דאף ששייך ללמדו לבטא איזה דברים בשפתו ולהבין אעפ"כ לא יעלו משום כך למדרגת בני דעת גמורה להיות נחשבים בכלל מצווין ועושין, דבכל אלה אין נמנה כי אם אשר חננו השם יתברך בדעת שלימה ובריאה כפי חוק האנושי אשר עלה בדעתו יתברך לחונן קיבוץ האנושי, וכיון דכל גריעותא דחרש הוא משום חסרון דעת שלמה אין

תענית ביום שמת רבו או צדיק

בגמ': והוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי וכו' ואנחו בה סימנא רביא [בר] קיסי מכפר כשעיר המשתלח. (יומא מב, א).

כתב רש"י דמיתת צדיקים מכפרת כדאמר בעלמא (מו"ק כח.) למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה לומר לך מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת.

הפני יהושע (ר"ה יח:) כתב מטעם זה ליישב מדוע לא קבעו ביום מיתת צדיקים יום תענית כמו שקבעו ביום שמת גדליהו בן אחיקם, דכיון שסוף סוף מיתת צדיקים מכפרת ליכא צרה כ"כ, ורק במיתת גדליהו שהיה ע"י ישמעאל בן נתניה שהיה מישראל ומזרע המלוכה לא שייך לומר שמיתתו מכפרת, דאדרבא מסתמא היה קצף גדול על ישראל בזה ומש"ה נשתנה ממיתת שאר צדיקים.

ואף שלא קבעו חז"ל תענית במיתת צדיקים מ"מ כתב השל"ה (מסכת תענית עמוד העבודה קכג.) שמנהג יפה הוא להתענות יום שמת בו רבו מובהק, כמו שיש להתענות ביום שמת בו אביו. עיי"ש. והובא בבאה"ט ובמ"ב (אר"ה סי' תקסח). וכן בח' רעק"א (שו"ע יו"ד סי' תב סי"ב) כתב דמהנאמר בגמ' (נדרים יב.) אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליהו בן אחיקם, משמע שיש מצוה להתענות ביום שמת בו רבו.

בא"ר (אר"ה שם ס"ק טו) הביא דברי השל"ה וכתב דיש לגמגם על זה שהרי טעם התענית אינו משום כבוד אלא משום סכנה דרע מזליה, וזה נאמר דוקא בבן ולא בתלמיד לרבו.

וראה בשו"ת דברי יציב (יו"ד סי' רמד) שמוכיח מכמה מקומות דהתקשרות בין התלמיד לרב יותר גדולה מהתקשרות בין לאביו, ושפיר כתב השל"ה דמנהג טוב להתענות ביום שמת בו רבו כמו שחייב להתענות ביום שמת אביו, כי חייב בכבודו יותר מכבוד אביו, וזה מורה על התקשרות החזקה שביניהם דהו כחצא ושייך בהם כל הענינים שבין אב ובנו. ואדרבה כיון דהתקשרות עם האב הוה רק בחומר והתקשרות עם הרב הוה בנפש ובנשמה, א"כ יום היא"צ שעיקרו בעניני הנפש והנשמה שייך יותר גבי רבו מאצל אביו.

רגל א' של הכלי לתוך רוטב רותח, אי נימא דכיון דמחברים יחד במסמרים הויין ככלי א' וקיי"ל במתכות דחם מקצתו חם כולו או דהוי כשני קדירות שנגעו זה בזה.

והביא רמב"ם מהתוס' הנ"ל שכתבו דקבעו לו נרתק של עור, ולכאורה מנא ידעו התוס' שקבעו לו נרתק של עור, דלמא היה ממתכות ואעפ"כ לא התחמם כיון שלא היה מגוף הכלי, אלא ע"כ דגם בכה"ג כיון שהיה מחובר במסמרים מתחמם כולו ע"י הגחלים שבתוכו. ואף שיש מקום לומר דאף שמתחמם כולו אך עדיין אין לנו ראיה שנבלע הבלוע מזה לזה, ובפרט ד"ל דשא"ה שהיה ע"י האש וגחלים שבתוכו, מ"מ מצא בתשובת רדב"ז (ח"ו ב' אלפים שח) בענין השאלה אם אמרין בלע מקצתו בלע כולו כמו שאומרים חם מקצתו חם כולו, שכתב שיש בזה מחלוקת בין הראשונים ונהגו העם כדברי המחמירים דאפי' כלים העשויים משתי חתיכות ומחובר במסמרים כגון הכלים שיש להם בית יד ארוך ואינו מגוף הכלי אלא שהוא מחובר במסמרים נהגו להחמיר ומנהגם של ישראל תורה הוא דהא סכינן מעייל להו ולקתייהו ברותחין ובכ"ר וכו'. עכ"ל. הרי מפורש דהמנהג להחמיר גם בכהאי גוונא.

צריך היום [ביום כיפור] נרתק יותר מבשאר ימים לפי שהיו הגחלים שוהים במחתה זמן מרובה עד שהיתה חמה הרבה ושוב מוציא אותה שהיא אחת מהעבודות הוצאת כף ומחתה. (יומא מד, ב).

התוספות (ד"ה בכל יום) כתבו וז"ל: ונראה לריב"א כעין נרתק של עור היה עשוי סביב ידה של מחתה לאחוז בה שלא יכווה משום דכל כלי מתכות חם מקצתו חם כולו ולפיכך היה צריך היום [ביום כיפור] נרתק יותר מבשאר ימים לפי שהיו הגחלים שוהים במחתה זמן מרובה עד שהיתה חמה הרבה ושוב מוציא אותה שהיא אחת מהעבודות הוצאת כף ומחתה. ע"כ. והביאו הירושלמי שפריך ואינו חוצץ ומשני קובעו במסמר כלומר על ידי מסמרים היה נקבע אותו נרתק לבית יד שיהא בטל ויחשב כגוף המחיתה. ומדברי תוס' אלו שהנרתק יש לו דין כחלק מן הכלי למד בשו"ת חלקת יעקב (י"ד סי' מג) בענין קומקום שבשוליו נבנה מכונה חשמלית בכדי לבשל ולחמם דנחשב כחלק מן הכלי, ואין לטבול באופן שהשקע ישאר חוץ למים משום חשש שלא יתקלקל, ולא גרע מידות הכלים שצריכין טבילה ואינן חוצצין.

ואינה אלא כפי מה שנקבע ונטבע בו מהרגל והלימוד ואין לו בחירה ודעה חפשית.

ואחר שהביא דעת גדולי הפוסקים כתב הוא דעיקר הנידון הוא אם כח שכלו של החרש לקוי באופן מוחלט או שהוא בר דעת כשלעצמו וכעין אוצר גנוז, והיות שהוא בירר אצל מומחים בתחום זה בזמנו ואמר שדעתן צלולה ללא ספק, ומסוגלים להשתתף בחיי החברה האנושית ועומדים ברמה שכלית גבוהה ביותר ודרך חשיבתם הגיונית ביותר, על כן יש לנקוט כדברי השואל בשו"ת דברי חיים שאין דינו כשוטה. והביא גם מהר"ג מוה"ר אברהם וואלף האמבורג בספרו שער הזקנים (שם) שנשאל ג"כ על כיצא בזה ובתוך דבריו כתב וז"ל: דודאי דיש להם השכל בכח דבלי זה לא היה אפשר ללמדם דאין בידינו כח ליתן להם שכל ומדע, רק ע"י הלמוד ומיני תחבולות נעשה שיש בהם כח להוציא בפועל שמבינים מה שנרמז להם ע"י סמנים וקריצות, וכך הוכח בימינו בבירור מן הנסיון. ואין בזה שום סתירה לדברי חז"ל שלא דיברו אלא בחרש שלא היה באפשרותו להוציא את כח השכל שלו מכח אל הפועל.

כלי ממתכת שבתוכו חלב ונגעו הדיעות ברוטב בשר חם

בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קיב) נשאל בדיון כלי מתכות שיש לה רגלים והרגלים עשויים בפני עצמו רק שמחברים במסמרים לגוף הכלי, ולאחר שעידו חלב רותח לתוכו תחבו

הטבלת קומקום חשמלי

בתוס' (ד"ה בכל יום): ונראה לריב"א כעין נרתק של עור היה עשוי סביב ידה של מחתה לאחוז בה שלא יכווה משום דכל כלי מתכות חם מקצתו חם כולו ולפיכך היה

הדלקת הנרות כל יום מאש המערכה או מנר המערבי

בגמ': אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה אש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון. (יומא מה, ב).

הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ג ה"ג) כתב דזה דוקא בנר המערבי אך נר אחר שכבה מדליקו מחבירו. ובשו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' רד) הקשה שהרי דעת הרמב"ם דיש מצוה להדליק המנורה בבקר כמו בערב כמבואר בדבריו (תמידין ומוספין שם ה"י) וא"כ תמיד דכתיב במנורה לא קאי דוקא על נר מערבי, דהא כל הנרות צריכים שיהיו דולקים בקר וערב, וכיון דמה דיליף בגמ' להדליק המנורה מאש המזבח הוא מתיבת תמיד שכתוב בנרות, ליבעי שכל הנרות יהיו ממזבח העולה, והניח בצ"ע.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קצח) תירץ דודאי אין הרמב"ם חולק על משמעות

הפסוק (שמות כז) יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר, או (שמות ל) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים, שמשמע ברור דעיקר מצות הדלקה הוא רק מערב עד בקר, וממילא תמיד עולה רק על נר המערבי, אלא דסובר שנצטוו להדליק נרות גם בבקר להמשיך הדלקתן של ערב, ומה שכתוב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות, הוא על נר שאינו דולק יפה שצריך להטיבו כדי שיהיה באיתנו הראשון דהיינו הדלקתו, כאדם שהוא חולה ומרפאים אותו שיחזור לבריאותו, כמש"כ בלחם משנה (רמב"ם שם ה"ב), יע"ש.

אם שבת הותרה אצל פקוח נפש או דחוייה

בגמ': שבת דהותרה היא בציבור סופו נמי דחי טומאה דדחוייה היא בציבור תחלתו דעיקר כפרה דחי סופו דלאו עיקר כפרה לא דחי. (יומא מו, ב).

הכסף משנה (שבת פ"ב) כתב דדין שבת לגבי פקוח נפש אי דחוייה או הותרה תליא בדין טומאה אי דחוייה או הותרה. וכדבריו מבואר בתשובת הרשב"א (סי' תרפט). אולם בשו"ת תשב"ץ וחת"ס (או"ח סי' פה, יו"ד סו"ס שלח) תמחה דמהגמ' בסוגין מוכח דלא תליא זב"ז.

וכתב המהר"י אסאד (שו"ת יהודה יעלה ח"א או"ח סי' עט) ליישב הקושיא על הכסף משנה לחלק בין דבר שכתוב בהדיא בתורה שדוחה שבת כגון קרבנות ציבור דבאלו אמרינן דשבת הותרה אצלם ולא רק דחוייה, לבין מאי דאתיה מדרשא דקרא ואינו מפורש בתורה כמו במועדו אפילו בטומאה וכן גבי פקוח נפש דאין מפורש בתורה לדחות שבת אלא מילפותא דקראי דוחי בהם ולא שימות בהם, דבאלו אמרינן דלא הותרה אלא הודחה, ולכן לא השווה הכסף משנה אי דחוייה או הותרה שבת אצל חולה, לדין קרבנות הציבור בשבת, משום דהתם הותרה כנ"ל רק השווה אותו לדין הטומאה דתרווייהו למדים מדרשא דקראי ופליגי ביה אי דחוייה שבת או הותרה, וקיי"ל דחוייה טומאה בציבור, וה"ה שבת גבי פקוח נפש.

ויש כמה נפק"מ להלכה אם שבת הותרה אצל פקוח נפש או דחוייה, וכמו שכתב

שבין הביניים ספק אמיתי הוא כיון שבאמת יש בו משניהם גם מדין הפנים וגם מדין החוץ, והרי שכל שהוא בין שני דברים יש בו משניהם, וכך גם בין השמשות יש בו באמת גם מהיום וגם מהלילה. ובאמת מפורש כן בריטב"א בסוגייתנו (ד"ה אמר) שזוהי הפשיטות בסוגייתנו ושכן הוא בבין השמשות.

וכסברא זו כתב הרדב"ז (שו"ת ח"ד סי' רפב) והוציא נפקא מינה לדינא בדין תינוק שנוול בערב שבת סמוך לחשיכה. שהנה אם נולד בין השמשות צריך מספק לדחות המילה ליום העשירי כיון שאי אפשר למולו בשבת שמא נולד ביום שישי ואי אפשר למולו ביום שישי שמא נולד בשבת, אך במקרה שהעומדים סביב לא שמו ליבם לבדוק אם נולד בין השמשות או לפני בין השמשות, צידד הרדב"ז לומר שיכולים למולו ביום שישי הבא כיון שספק ספיקא הוא, שמא נולד בשישי ואף אם תמצא לומר שנוול בין השמשות הרי זה ספק שישי, ובמקום ספק ספיקא הולכים אחר רוב הצדדים ואם כן ננקוט שנוול בשישי ונוכל למול בשישי הבא. ודחה הרדב"ז סברא זו על פי מה שנתבאר שהרי בין השמשות עצמו יש בו ג' צדדים, ספק יום ספק לילה ספק תערובת יום ולילה, ולצד זה שהוא תערובת יום ולילה אינו נחשב לנוול בשישי. ואם כן אין כאן ספק ספיקא, אלא ארבעה צדדים יש כאן, צד אחד שנוול ביום שישי וצד אחד שנוול בין השמשות ובין השמשות הוא יום שישי, ובאמת לשני

הרשב"א (שם) לענין חולה שיש בו סכנה שמוותר לשחוט לו בשבת, אם גם באופן שיש שם נבלה מתירין לשחוט ולא נאכילנו נבלה או דבכה"ג שכבר יש נבלה לא מתירין לו לשחוט, דאם נאמר שבת הותרה אצל חולה שוחטין לו שלא אסרה תורה מלאכת שבת אצל חולה. ואם רק הודחה מאכילין לו נבילה ואין מחללים שבת.

עוד נוגע למעשה אם מותר לחלל שבת לחולה שיש בו סכנה גם בדבר שאין במניעתה סכנה, ומצינו בזה מחלוקת ראשונים (הובא במ"ב בסימן שכח), שיטת המגיד משנה דמחללין, ושיטת רש"י דאין מחללין אלא ע"י אינו יהודי. וכתב בצמח צדק שמחלוקת זו תליא אם אמרינן שבת הותרה אצל פקוח נפש או נדחית אצל פקוח נפש, דלדעת הרב המגיד שמוותר לחלל גם בדבר שאין במניעתו חשש סכנה הוא משום דסובר דלצורך חולה שיש בו סכנה הותרה שבת אצלה ולכן מותר לעשות כל צרכיו אפילו בדברים שאין במניעתם שום סכנה, משא"כ רש"י סובר דרק נדחית שבת ולא נעשית כהיתר, ולכן אין לעשות רק מה שבמניעתה יכול להתהוות סכנה. מיום ולילה יחד, וזהו צד הגמרא שהוא ספק מן היום ומן הלילה, ולא שחלקו יום וחלקו לילה אלא כולו יום ולילה מעורבים. וכן כתבו במגניי שלמה (שבת לד:) ובמהר"ל (שבת שם, עירובין ל: לו). וכתב בצפנת פענח (תרומות ע"א) שהגדר בזה הוא שכל דבר שהוא בין שני דברים יש בו מכח שניהם, והוכיח כן ממה שפשוטו בסוגייתנו

בגמ': אפכיה למנא ודבקה לקומץ
בארעיתיה דמנא מהו. (יומא מח, א).

מנהגם של מעוטי יכולת מימים ימימה
היה שאחר שהיו לובשים בגדיהם זמן רב
והיה מתבלה, היו הופכים את הבגד והולכים
בו כשצידו הפנימי שעדיין לא נשחק בחוץ
וצידו החיצון השחוק בפנים.

ודנו הפוסקים אם הפיכת כלי באופן זה נותנת לו שם כלי חדש ופנים חדשות באו לכאן, או שמא אותו הכלי הוא שהיה מתחילה ואינו נידון כחדש. בספר לקט

יושר לתלמיד התרומת הדשן (ח"א עמ' צח
 ענין א) כתב שלא התיר לו רבו להפוך את
 סרבלו על מנת לחדשו בימי ספירת העומר
 מל"ג בעומר עד א' סיון, והיינו שלדעתו
 נחשבת הפיכת הסרבל לבגד חדש. ובספר
 שערים מצוינים בהלכה (סי' קכב סק"ז) דן
 כדוגמת זה לענין בגד חדש בין המצרים
 אם מותר להפוך הבגד בימים אלו, והביא
 שהמהרש"ם נקט שהפיכת בגד נחשבת
 כעשיית בגד חדש ואסור לעשות כן בימי
 בין המצרים, אבל הביא משו"ת לבושי
 מרדכי (שו"ע סי' קגג אות א) שאין לברך
 שהחיינו על בגד שהפכוהו, כיון שנעשה
 מהחומר הקודם ואינו בכלל בגד חדש.

כמו כן דנו בענין תפירת בגד חדש בערב פסח אחר חצות אם הפיכת הבגד נחשבת עשיית בגד חדש או תיקון בגד ישן [ראה ארחות חיים (תסח סק"ד בשם שו"ת שמש צדקה ס' כז)], והמהרש"ם (דעת תורה או"ח שם) הוכיח שאין הפיכת הבגד נחשבת לעשיית בגד חדש.

ובשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' מט) כתב להוכיח מסוגייתנו שבגד או כלי שהפכוהו

אינו נחשב לפנים חדשות ושמו הראשון עליו. ממה שנסתפק מר בר רב אשי אם כלי שרת שהפכוהו ודיבק הקומץ בקרקעית הכלי, אם נחשב דיבוק זה כעבודת קבלת הקומץ בכלי שרת או לא. וצדדי האיבעיא הם אם צריכים הנחה בתוך הכלי ויש הנחה בתוך הכלי או שמא צריכים הנחה כתיקונו ואין כאן. ופירשו התוס' (ד"ה בעי) בדעת רבינו חננאל שמפרש נידון סוגיתנו בכלי שהפכוהו ככתונת ונעשה תוכו ברו וברו תוכו, ודנה הגמרא אם כשהניח הקומץ בקרקעיתו יש מעשה קבלה בכלי שרת או לא. וודאי שמדובר באופן שמניח את הקומץ בקרקעית הכלי מבחוץ שמתחילה היה בפנים, דאילו היה מניח בקרקעית הכלי מבפנים לא היה מקום לומר שתהיה ההנחה פסולה, ובכל זאת אומרת הגמ' שאם די בהנחה בתוך הכלי יש כאן הנחה בתוך הכלי, ומוכח שכלי שהפכוהו שמו הראשון עליו וכיון שמתחילה היתה קרקעית זו נחשבת לתוך הכלי, אף עתה אחר שהפכו את הכלי הרי היא נחשבת לתוך הכלי [וראה שם עוד שהארריך].

[illegible]

הרה"ק רבי מנחם מענדל מבאר זי"ע מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' י"ב סיון תקנ"ד

ביטחון אמיתי

מרן הבעש"ט נסע עם תלמידו רבי מענדל מבאר זי"ע, ויצא הרב רבי מענדל למים. אמר לו הבעש"ט יהיה לך בטחון אמיתי בהש"ת ויזמין לך מים. וכן עשה, ונזדמן להם ערל ושאל להם אם פגעו בסוסים שנאבדו ממנו שלשה ימים שהוא מבקש אותם זה ג' ימים, ושאלו לו אם יש עמו מים, ונתן לשותות לרבי מענדל. ושאל המגיד רבי מענדל לרבו הבעש"ט: כיון שהערל הנ"ל לא נסע רק למעני לרוות צמאוני למה נוסע זה שלשה ימים.

והשיב לו, שהש"ת הזמין אותו מקודם, שאם יהיה לך בטחון אמיתי בהש"ת ימלא מחסורך.

(אמרי פנחס השלם פר' מקץ)

ברוך הגבר אשר יבטח בה'

ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו (ירמיהו יז, ז). הקשה המגיד מבאר זי"ע דלכאורה הוא כפל לשון. ופי' דכל אדם יש לו בטחון בהש"ת שיזמין לו פרנסתו, רק שמחשבתו על סיבה, כגון חייט חושב שיזמין לו הש"ת להרויח ע"י תפירה וכו', נמצא שבטחונו על הש"ת והמובטח שלו הוא על דבר אחר דהיינו הסיבה הנ"ל.

לפיכך אמר הכתוב 'ברוך הגבר וגו'', היינו ברוך הגבר שאינו עושה כן רק שתולה הכל בהש"ת שבטוח בו שיזמין בו, וגם כן הוא מבטחו שיזמין לו ע"י מה שירצה.

(אמרי פינחס השלם ח"א עמ' שנו אות נא)

הרה"ק רבי מנחם מענדל מ"מ דק"ק באר זי"ע היה מראשוני וגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע.

רבו הבעש"ט הק' העיד עליו שההבדל ביניהם הוא כחוט השערה בלבד, וחוט השערה זה אינו יכול להשיגו (כתבי ר"י שו"ב דף ל').

המגיד מבאר קירב את המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע לרבו הבעש"ט הק' זי"ע.

בשבת הראשונה שנתקבל הרה"ק רבי מנחם מענדל זי"ע כמגיד משרים בעיר באר, בא הבעש"ט הק' לשבות שם.

כמו"כ בא הבעש"ט הק' כמה פעמים ביום י"ג מידות לפני יוה"כ אליו לק"ק באר.

המגיד הק' מבאר היה חביב מאוד בעיני רבו הבעש"ט והיה לו רשות לשאול את הבעש"ט הק' כל דבר (מאמר מרדכי עמ' ה).

דרכו בקודש היה לומר ד"ת ומוסר רק במקום שהיה נותנים לו מתן שכרו בצדו (דרך מצותיך קיב, ב) ע"ש.

רעו וידידו הגה"ק הכהן הגדול מפולנאה זי"ע מזכירו בספריו הק' (תולדות יעקב יוסף, בן פורת יוסף, צפנת פענח, כתונת פסים) למעלה מששים פעם! ומטייל בדבריו הק' באריכות ומפרש דבריו.

הוא מזכר גם בשאר ספרי אבות החסידות: דגל מחנה אפרים, מאור עינים, מבשר צדק, קדושת לוי, אמרי פנחס ועוד.

נתבקש בישיבה של מעלה ביום י"ב סיון תקנ"ד.

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

לחץ כאן להצטרפות

ישרות
למייל האישי

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

הרה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס זי"ע בעל 'חקל יצחק' מספינקא י"ג סיון תש"ד

את רוחו, וכעבור דקות מספר הוטב לו והתאושש, אך מטעמי זהירות לא המשיך בעריכת השולחן, וסיים בזריזות ויצא החוצה.

הכל היו סבורים באותה שעה שהרבי ילך לנוח ולישון בביתו. אך להפתעתם ראו שהלך ללוות את בנו הג"ר נפתלי צבי הי"ד, אב"ד בילקא, שהתארח בבואו לסעליש אצל החסיד רבי צבי יוסף הפומן ז"ל, והתלקחה ביניהם תוך כדי הילוכם שקלא-וטריא בענייני הלכה אחת, שלא הסתיימה עד שכבר הגיעו אל מקום האכסניה.

עכשיו חזר הרב מבילקא ללוות את ה"חקל יצחק" עד ביתו, כשהיכוח ההלכתי ביניהם הולך וסוער, ושוב פנה הרבי ללוות את בנו עד לאכסנייתו, והם עדיין מתפלפלים אהדי בקול רם ובריתחא דאורייתא. והיו הולכים ושבבים הלך וחזור, הלך וחזור, ממעונו של הרבי לאכסניית הרב דבילקא, ומאכסניא לבית הרבי, וחוזר חלילה, עד ש...האיר היום.

על ההתמדה המופלגת של הרה"ק ה'חקל יצחק' מספינקא זי"ע א"ס סיפר נכדו הרה"ק רבי יעקב יוסף מספינקא זי"ע א"ס, ששמע בעצמו את הפרטים הבאים מפי הגאון ממישקולץ, רבי חיים מרדכי יעקב גוטליב זצ"ל, בעל 'יגל יעקב'. גאון זה שבזקנותו הסתופף בצלו של ה'חקל יצחק' שהיה בן גילו מתוך התבטלות גמורה, הוא אשר זכה בנעוריו ללמוד עמו ביחידות במשך חדשים אחדים, מתחילת הסתיו עד אחרי חנוכה. בפרק זמן קצר זה הספיקו להתחיל ולסיים כל מסכת עבודה זרה עם ביאורי הראשונים, וכן הלכות יין נסך משו"ע יורה דעה ונושאי כליו. הלימוד גופו, סיפר אותו גאון, קשור היה במאמץ רוחני כביר. לא קל היה להסתגל לקצב לימודו של ה'חקל יצחק' שהיה מבורך בתפיסת בזק, מהיר להבין וגם זכרון ברזל היה לו, כל מה שלמד נשתמר במוחו כמונה בקופסא. ואמנם אחרי שלמדו חדשים אחדים, התנצל רבי מרדכי יעקב בפני ה'אמרי יוסף' שקשה עליו לעמוד בקצב לימודים כזה ומבקש להרשות לו ללכת וללמוד בישיבת חוסט מפי הגאון בעל ערוגת הבושם זצ"ל.

סדר לימודו היה ממש למעלה מכח אנוש. במשך שתי יממות היה ישן שלש שעות. כל יתר הזמן קודש היה לתורה ולתפלה. ומאחר שחשש בגלל עייפותו שמא יישן יותר ממכסה זו שקבע לעצמו, הזהיר את חברו רבי מרדכי יעקב לעודד אותו במועד, ובאם תתקפנו שינתו ישפוך עליו מים צוננים להקיצו. כשהבחינה בדבר אמו, הרבנית פרל ע"ה, נזפה בחבר וגרשתו מביתה, כי אמרה שאיזיקל שלה מסכן את חייו בהתמדתו ואסור להקיצו,

הרה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס נולד בשנת תרל"ה לאביו הרה"ק האמרי יוסף זי"ע לאחר שנים ארוכות של ציפייה ותוחלת, בברכתם של מהר"א מזידיטשוב זי"ע והדברי חיים מצאנז זי"ע.

ה'חקל יצחק' זי"ע נפל פעם בילדותו ונחבל, קרא לו אביו רבינו מרן ה'אמרי יוסף' ושאלו אם לא החסיד באמירתו הבוקר אחד מסממני הקטורת.

בתור ילד היה מאוד שובב, עד שיום אחד נכנס השכן לאביו האמרי יוסף זי"ע א"ס, בטענה שבנו יצחק אייזיק זי"ע א"ס שבר שמשו בחלונו, והאמרי יוסף זי"ע א"ס, פרע את הנזק, ואמר האמרי יוסף זי"ע א"ס, שבתור עונש על מעשהו עתידים להידחק אצלו יהודים רבים עד כדי שישברו כל דלתותיו וחלונותיו.

בגיל חמש עשרה שנה נשא את בתו של הרה"ק רבי ישכר בעריש אייכנשטיין מווערצקי בעל "מלבוש לשובת ויום טוב".

כבר בחיי אביו קבל דרכי הנהגה ממנו ומשנת תרס"ד ואילך, כשחלה רבינו האמרי יוסף את חליו, הנהיג למעשה את חסידי ספינקא.

הגה"צ רבי נפתלי צבי אב"ד בילקא הי"ד בנו של רבינו מרן ה'חקל יצחק' פנה בשאלה אל הרה"ג ר' אליעזר דייטש זצ"ל אב"ד באניהד בעמח"ס תבואות ופרי השדה, וענה לו הרה"ג בכתב לשאלתו וכך לשונו: מכתבו הגיעני לנכון ולא היה מהראוי להשיב לו, הלא יוכל לשאול כל ספיקותיו מאביו הגאון הצדיק שליט"א (זצ"ל) אשר כל רז לא נעלם ממנו רק שלא להשיב פניו ריקם אשיב לו בקיצור. (ש"ת פרי השדה ח"ג סי' ק"ז (תרע"א))

בשנות מלחמת העולם הראשונה נמלט ר' יצחק אייזיק מספינקא והתיישב במונקאטש. כעבור שנים אחדות עבר לסעליש, שם נבנה בית מדרש גדול ובתי דירה.

כל שנה ביום היארצייט שלאביו ה'אמרי יוסף' היה בא לספינקא לפקוד את ציון אביו ואז נקבצו בספינקא אלפי חסידים.

מרן ה'חקל יצחק' עלה על המוקד באושוויץ ביום י"ג בסיון תש"ד הי"ד.

שקלא וטריא בליל שבועות עד הבוקר

פעם אחת בליל ב' דשבועות, כשהיה רבינו זי"ע יושב בשולחן, לפתע חש ברע התעלף לעיני כל הקהל מיד עשו בתחבולות להשיב

עלה ברצונו הטהור של הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע א לבנות מקדש מעט, בית המדרש קבוע לתורה ולתפלה, ומחמת טרדות והוצאות הבנין נדחה. ובסוף חורף תרס"ב עשה הכנה דרבה וקידש מקום ביהמ"ד, ואמר שממשיך לשם קדושת ארץ ישראל, וגם קדושת הבית המדרש של רבותינו הקדושים מזידיטשוב. וכן במשך ימי הבנין, ברוב הימים כשהיה הולך למקוה בבוקר הלך למקום הבנין, וכמה פעמים עשה שם גם קצת מלאכה להבנין. וסיפר לי שרבינו הגה"ק מהר"ש מבעלזא בנה הבית הכנסת בקדושה יתירה ובכוונה מיוחדת שתמשוך אליה נפשות ישראל והבנתי מתוך דבריו שגם הוא מכון בכוונה הזאת.

(ספיר ויהלום נשא ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שינוח ויישן עוד קצת. הלך רבי מרדכי יעקב וסיפר את הדברים לפני האמרי יוסף: הנני אובד עצות, כאשר אני מניח לו לישון מתרעם אייזיקל עלי וטוען שבגללי הפסיד מזמנו היקר. וכשעשיתי רצונו, העליתי עלי חמת אמו הרבנית. איך עלי לעשות. סוף דבר היה שנאלץ לצוות עליו בגזירת כיבוד אב כי יישן יותר, שלא תיפגע חלילה בריאותו, שהרי כך נצטוונו בתורה וגשמתם מאד לנפשותיכם.

(ספיר ויהלום נשא ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שקע בלימוד מסכת זבחים באכסניה שברדק

בהקדמת 'חקל יצחק' (עמוד עו) הובא כך: אמנם באותו הפרק

הגה"צ רבי חיים מוואלאזין זי"ע בעל 'נפש החיים' י"ד סיון תקפ"א

בשבת תענוג. "עליך", החזיר לו רבי חיים, "אמר קרא: לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו". פירושו: שהרי "שיחה" כותבים נקודה בצד שמאל של ה-ש, ואילו שינה הנקודה בצד ימין של ה ש.

"דברו עלי ותגנו אותי, ובלבד שלא תלמדו!..."

סיפר הרה"ק ב' האמרי חיים מוואז'ניץ זצ"ל, על הגאון רבי חיים וואלאז'נער זצ"ל, כשפעם נכנס לביהמ"ד, ראה שכולם יושבים ולומדים, ורק שני בחורים יושבים ומשוחחים.

ניגש אליהם ושאלם: מה הנכם מדברים? ענו הבחורים שהם מדברים מהבעל דבר, שמה מאוד מצטער הוא בראותו ביהמ"ד

שכזה, מלא לומדי תורה.

נענה להם רבי חיים - אני אומר לכם מה שהיצה"ר אומר: "דברו עלי ותגנו אותי, ובלבד שלא תלמדו!..."

(שרפי קודש)

רבינו רבי חיים מוואלאזין זצ"ל, נולד בשנת תק"ט לאביו הגאון רבי יצחק זצ"ל. למד אצל הגאונים ה"שאגת אריה" ורבי רפאל מהאמברוג זצ"ל. והיה תלמיד מובהק של הגר"א מוילנא זצ"ל.

רבינו כיהן כאב"ד וואלאזין והקים את ישיבת וואלאזין המפורסמת. מחיבוריו: שו"ת חוט המשולש, נפש החיים ועוד.

בין תלמידיו נמנו ה"משכנות יעקב" וה"בית דוד". בהקדמת ספר "תקלין חדתי" על מסכת שקלים כתב על רבינו: "כי לא חסר לו כלום מהמעלות שמנו חכמים שהתורה נקנית בהם..."

הגר"ח נתבקש לישיבה של מעלה ב"ד סיון שנת תקפ"א ומנ"כ בוואלאזין.

לב חכם לימינו

מסופר על הגה"צ רבי חיים מוואלאזין שנכנס בשבת לבית המדרש ומצא שניים מתלמידיו יושבים ומסיחים שיחה בטלה. אמר: "מוטב לכם לישון שנת צהרים ולקיים שב"ת - שינה בשבת תענוג".

העיז אחד מהם פניו ואמר: "רבנו, ואני דורש: שב"ת - שיחה

הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל ראש ישיבת לוצרן בשווייץ ט"ו סיון תשע"א

אך ללא הצלחה. כתבים אלה פורסמו בספר "חידושי רבי שמעון יהודה הכהן".

הלך לעולמו בט"ו בסיון תשע"א, בן 105. בצוואתו הורה להכתיר את בנו רבי משה כממלא מקומו בראשות הישיבה.

היכרות תורנית של הגר"ש שקופ עם רבי משה בצלאל אלתר הי"ד

הגאון הרב קופלמן זצ"ל, ראש ישיבת 'שערי יושר' ומתלמידיו הגדולים ונושאי כליו של הגר"ק רבי שמעון שקופ זצוק"ל, שוחח פעם עם רבו, הגר"ש שקופ, אודות גאונותו בתורה של האדמו"ר מגור האמרי אמת' שנודע

כמנהיג כלל ישראל. הגיב רבי שמעון:

על גדלותו של הרבי מגור שמעתי רבות מפיהם ומפי כתבם, אך לצערי טרם נזדמן לפגשו אישית ולהכיר את אוצר תורתו מקרוב. אבל אח לו, רבי משה בצלאל, עמו שהיתי תקופה ארוכה. היה זה לעת מלחמת העולם הראשונה. רבי משה בצלאל נמלט מאימת החרב המשתוללת בפולין והתגורר בויטפסק הרוסית. רבות עסקנו יחדיו בדברי תורה והגני נפעם מגדלותו בתורה, הוא גאון אדיר בכל מכמני התורה.

(פרי חיים ח"ג עמ' תסה-ו)

הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל, ראש הישיבה זצ"ל נולד נולד בחרקוב שבאוקראינה בשנת תרס"ו. למד ח"י שנה אצל הגאון רבי שמעון שקופ בישיבת שער התורה בגרודנא. במלחמת העולם השנייה הוגלה לסיביר ועבד בעבודת פרך. אחרי המלחמה הועמד בראש ישיבת "קאפעלן", שהוקמה מחדש ליד העיר אנטוורפן שבבלגיה. הרב קופלמן עמד בראשות הישיבה במשך למעלה מעשר שנים, ולאחר מכן עבר לניו יורק לעמוד בראשות ישיבת "שערי יושר" (שנקראה על שם ספרו הידוע של רבו הרב שקופ).

בשנת תשכ"ד עבר לכהן בראשות ישיבת לוצרן (בעיירה קרינץ שליד לוצרן) שבשווייץ, והחליף בתפקיד זה את הגר"מ סולובייצ'ק. ניהל עד לפטירתו את הישיבה, חרף גילו המבוגר. שימש בישיבה גם כמשגיח.

ביקר לראשונה בישראל בשנת תשט"ו, כאשר נסע לחפש מועמד מתאים לתפקיד ראש הישיבה שיכהן במקביל לו, בסופו של דבר נבחר לתפקיד זה הגאון רבי אליקים שלינגר.

הרב קופלמן היה מן היחידים שנכחו בשעת פטירתו של רבו רבי שמעון שקופ בביתו שבגרודנא. ובפרוץ השואה לקח הוא מביטו של הרב שקופ את כתביו. הרוסים ניסו לאלצו למסור את הכתבים,

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל מווארקא זי"ע

ט"ז סיון תרכ"ח

הרוממות ותוך רטט של קדושה הזכירו חסידי ווארקא את רבם הגדול, כקדוש עליון, כאחד השרפים.

סגור ומסוגר בעולמו היה, מסתיר מעשיו ודרכיו מעיני אדם, מכסה טפחים ומסרב לגלות טפח. לרוב שתק, ורק לעתים השמיע דברים קצרים, כמה מלים החודרות לעמקי הלב.

תשע עשרה שנה ניהל הרבי ר' מענדל את עדתו הגדולה, וקירב לבבות לאהבת הבורא בדרכי המיוחדת, עד שנתבקש לישיבה של מעלה ביום ט"ז סיון שנת תרכ"ח.

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל מווארקא זי"ע, נולד בשנת תקע"ט בזאריק, לאביו הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע.

כבר בקטנותו היה מסתיר את עצמו ואת מדרגותיו. עוד בחיי אביו הנהיג חבריא קדישא אשר היו מסבים יחדיו וממתיקים סוד לעתים תכופות. נסע והתקשר אל הרה"ק מקאצק זי"ע.

אחר הסתלקות אביו, לא אבה בתחילה לקבל את ההנהגה, ורק לאחר כמעט שנה לא עמד בהפצרת החסידים והתחיל להנהיג את העדה. ביראת

סייג להכמה שתקיה

עם אחת שאל אותו אביו רבי יצחק'ל בליל הסדר 'חכם מהו אומר' מדוע אינו מפרש כראוי את דבריו, הרי כמעט שאינו שואל כלשונו של שאלת הרשע? ויען רבי מנדל'ע: בודאי היה לו לקצר, שאם היה מרבה בדבריו לא היה נקרא שמו 'חכם'.

עדיין לא הגיע זמן התגלותו

וישתו וישכרו עמו (בראשית מג, לד). וברש"י מיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוא שתה יין ואותו היום שתו.

'מקשים העולם' בשלמא יוסף שהכירם שהם אחיו לכן שתה יין, אבל הם שלא ידעו שהוא אחיהם א"כ כיון שמיום שמכרוהו לא שתו יין מדוע שתו עכשיו.

ו"ל, הנה ידוע על הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקא זצ"ל שהיתה כל עבודתו הקדושה בהצנע לכת, ואף על פי כן מיד עם תחילת

הנהגתו משך אחריו קהל חסידים גדול, ורבים שיחרו לפתחו. והרבה צדיקים תמחו על כך, והחליטו לתהות על קנקנו, על ידי שיעשו עמו סעודה וישכרו עמו, וכיון שנכנס יין יצא סוד (עירובין סה.). אולי יגלו צפוניו, וכן עשו.

משהרבה בשתיית היין אמרו לו לפתוח פיו ויאירו דבריו, נענה ואמר: איך התירו השבטים לעצמם לשותות יין כשהם אינם מכירים כלל את יוסף המיסב עמהם, אלא שהם ראו גם תמחו לראות ב' ניגודים שכאלו אצל יוסף, דמחז (פסוק יח) "את האלקים אני ירא" ומאידיך אמר (פסוק טו) "חי פרעה", ולא ידעו אם צדיק הוא או אולי להיפך, ועז היה חפצם לתהות על קנקנו של משנה למלך זה, לפיכך החליטו שיעשו לו סעודה וישכרו עמו ושמא מתוך כך יגלו מי הוא, אבל לא עלתה בידם, שלפי שסבר יוסף שעדיין לא הגיע זמנו להתגלות לא גילה להם מאום, על אף כל תחבולותם.

מפי הגה"צ ר' אליעזר דוד פרידמן זצ"ל

הגה"צ רבי משה פארהאנד זי"ע

אבדק"ק מאקאווא

י"ז סיון תש"ד

השמש.

בשנת תש"ד נעצר בעלילה ע"י השוטרים הרשעים ובחסדי שמים הצליחו להשיג שחרורו אחרי השתדלות נמרצת מכל בני קהילתו, אך בריאותו התרופפה.

בתחילת חודש סיון נסע לדרוש ברופאים בעיר פעסט וחשב להתאושש במקצת בשלוח היחסית ששרתה בעיר הבירה. אך לא עלתה לו למצוא תרופה למחלתו וביום ה' פרשת בהעלותך, י"ז סיון תש"ד, השיב את נשמתו לבוראה.

למחרת ביום ערב שב"ק הובילו את ארונו בחזרה למאקאווא וערכו לו בני עירו לווייה בבכיה גדולה ונטמן באוהל בביה"ח. מפני הרעה נאסף הצדיק.

בגמר שבעת ימי האבל גירשו הרשעים ימ"ש את בני קהילת מאקאווא למחנות העבודה. זי"ע

גודל כח ברכותיו

פעם, כאשר רבינו עמד באמצע תפילתו, הגיע אליו אחד מבני הקהילה, אשר לא נמנה על תלמידי הישיבה, וביקש את ברכתו, כיון שהיה עליו להתייצב בעוד שעה קלה לפני ועדת הצבא. רבינו

הגה"ק רבי משה פארהאנד זי"ע נולד בנייטרא לאביו הצדיק תמים ר' יוסף צבי זצ"ל בחודש מנ"א שנת תרכ"ב.

תחילת לימודו היתה בנייטרא ואחרי כן עבר ללמוד במטרסדורף בישיבתו המפורסמת של הגה"ק רבי שמואל עהרנפעלד בעל "חתן סופר". כבר אז נודע כקדוש ה' מכובד. התנהג בקדושה ובטהרה, והרבה לסגף את עצמו בתעניות ובכל מיני סיגופים. פעם אחת הזמינו רבו אליו והוכיחו על כך, שהרי אמרו חז"ל שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית!

בהגיעו לפרקו חזר לנייטרא ונשא את בתו של הרבני רבי אהרן שענפעלד, נכדת רבי מרדכי

שענפעלד ראב"ד נייטרא בעמח"ס דברי יושר. אחרי נישואיו המשיך לישב באהלה של תורה והתמסר ללימודו בשקידה רבה. כעבור זמן הוכתר כדומ"ץ בנייטרא ורב חברת "מחזיקי תורה", וגם הרבין תורה לתלמידים רבים.

כשלושים ושתים שנה הנהיג את עדתו במאקאווא, הרבין תורה לתלמידים, אהב את הבריות וקירבם לתורה, ומצד שני לחם מלחמתה של תורה לשמור את צביון העיר ולשומרה מפני הרוחות החדשות שהיו מנשבות באותם הימים. והיו ידיו אמונה עד בוא

מאקאווא, לאמור כי היתה תקופה בה סבל מקשיי פרנסה וידע מחסור ותלאה, מכיון שמעילו העליון כבר לא היה במיטבו, אך ידו לא השיגה לקנות חדש, החל לחסוך פרוטה לפרוטה, ונהג כך במשך תקופה ארוכה, בתקוה כי לבסוף יעלה בידו לקנות לעצמו מלבוש חדש.

יום אחד, בדרשה עילאית שנשא רבינו בבית הכנסת בקהילה נסובו דבריו על אודות ביאת המשיח ותוקף האמונה ב"אחכה לו כל יום שיבוא". למחרת, מספר - האיש "פשוט התביישתי מעצמי על הפרוטות - שהגני חוסך ליום מחר, כאשר משיח ניצב כבר בפתח ובודאי חיש מהרה ינהלנו קוממיות לארצנו בו ביום, הוצאתי את המטבעות שחסכתי ומיהרתי לסדר בהם את ענייני, מתוך תחושה עמוקה כי הופעת המשיח אינה אלא ענין של יום או יומיים, וחייבים להזדרז כדי להיות מוכנים לעלות עמו לירושלים".

גל רחשי לב-בהעלותך

רמז לו שימתין עד שיסיים תפילתו, ולאחר מכן ברכו שיצא לחופשי, וכן היה.

מאוחר יותר באותו היום, ניגש אל רבינו אחד מתלמידי הישיבה, אשר היה אף הוא צריך להתייצב באותו היום, וביקש את ברכת רבינו. נבהל רבינו והשיב בצער רב: "חבל, חבל, שלא ידעתי קודם לכן כי צריך אתה היום להתייצב. רק ברכה אחת היתה לי היום, וכבר נתתה לאחר!" רבינו ישוב כמשתומם ושקע בהגיגו במשך כמה רגעים, לבסוף נענה כשה אל עצמו ואמר: "אהבתי אל תלמיד יקר זה כה גדולה. אברך גם אותו, ויהי מה!" ואכן, ברכתו של רבינו נתקיימה במלואה, וגם אותו בחור חזר כשתעודת שחרור בידו.

המחיש לתלמידיו שמושיח עומד כבר בפתח

סיפר אחד התלמידים של רבינו, אשר היה גם תושב העיר

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

נכה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים הקי יומי
- פניני אביר יעקב • זוהר יומי
- פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האיש

לחץ כאן להצטרפות

הסכם יששכר וזבולון

במה יתן כופר נפשו, כי הוא בור ריק אין בו מים, לזה אמר 'כל העובר וגו' יתן מחצית השקל' כיששכר וזבולון, ושמעון אחי עזריה (סוטה כא.), ורבים כהם אשר יחצון כספם לעמלי תורה, ואומרו בשקל הקדש פירוש בעד שקל הקודש שהוא התורה, או ירצה שבזה ישוה הוא לנותן אמרי ספר כאומרו (קהלת ז יב) בצל החכמה בצל הכסף. עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל 'שקל הקודש כפול היה', ובא להודיע כי מה שיטול מהקודש בעד מחצית כספו, לא שיתנכה מחלק הלומד ונמצא כל אחד אין בידו אלא מחצית שכר, לא כן הוא כי שקל הקודש כפול היה, ונמצא כל אחד בידו שקל שלם, והבן.

...

גם בספר 'מדרש פנחס' הביא: "הנה שמעתי אומרים בשם הגאון הגדול החסיד המפורסם אב"ד דק"ק אפטא נ"י, וכפי הנראה הכוונה היא להרה"ק האוהב ישראל זיע"א, ולאחר שהוא פותח בשאלה כיצד יתכן שיששכר יסכים לתת חלק משכרו אשר מזומן לפניו לעולם הבא בעד ממון בעולם הזה, הוא קובע: "דבודאי לא חסר את יששכר משכרו כלום, רק לא הוה אלא כמדליק מנר לנר, דאין אור נחסר מהנר השני שאנו מדליקים ממנו, כן משכרו לא יקופח אף מעט, רק מחמת התחברות יהיה גם לשני שכר".

ומתוך כך הוא מפרש את הפסוק (במדבר ה י): 'ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לפתחו לו יהיה, שיש כאן הבטחה לכל אלו שעושים כמעשי יששכר וזבולון ותומכים בממונם בתלמיד חכם העוסק בתורה, שאין אחד מהם מפסיד כלום מחלקו, שהתלמיד חכם 'איש את קדשיו לו יהיו', שחלקו המקודש בעולם הבא ישאר לו בשלימות, ואף המסייע בממונו ונותן לכהן, הוא התלמיד חכם, לו יהיה כל צרכו, כי אין אדם מעני מן הצדקה ואין כל הפסד בא ממנו.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

סיפר הגאון הצדיק רבי ירוחם הלוי ליבוביץ זצ"ל, המשגיח של ישיבת מיר, בספרו 'דעת תורה' (פרשת בראשית): הייתי פעם אצל הגאון הצדיק רבי נפתלי אמשטרדם זצ"ל, מגדולי תלמידיו של הגאון הצדיק רבי ישראל סלנטר זצ"ל, כשסיפרו לפניו מעשה באדם אחד שביקש מחבירו שיעשה לו דבר זה וזה, נענה אותו חבר ואמר לו: מסכים אני לעשות לך ככל אשר ביקשת בתנאי קודם למעשה, אם תתן לי חלק מחלקך בעולם הבא. אלא שהמבקש לא הסכים לעיסקה הזו, כי היה מפחד להעביר לו ולהפסיד חלק מתוך חלקו בעולם הבא. וכששמע רבי נפתלי את חילופי דברים אלו נענה ואמר: אותו אדם שסירב לתת מחלקו לעולם הבא, אינו מבין! הוא עם

הארץ וכסילו! כי מה איכפת לו אם גם לחבירו יהיה חלק בעולם הבא? הרי יש בעולם הבא מספיק די והותר גם בשבילו וגם בשביל חבירו, אין זה אלא לפי שאותו אדם אינו מבין מה זה עולם הבא! הנה זה ממש 'עם הארצות' פשוטה, שכן יכול אדם ליתן חלקים מחלקו לעולם הבא גם למאה אנשים, ואילו ממנו ומחלקו לא יגרע על ידי זה כלום, כי כל חלק וחלק הנהו עד אין קץ ועד אין תכלית ועד אין שיעור.

והוסיף רבי ירוחם ואמר על עניין זה של הסכם יששכר וזבולון, שאמרו חז"ל ששבט זבולון יוצא לפרקמטיא ולמסחר ושבט יששכר יושבים ועוסקים בתורה, ושבט זבולון זן ומפרנס את שבט יששכר ונוטל חלק עמו בתורה. ולכאורה, מה השתכר בזה יששכר, והלא בזבז בכך חמשים אחוזים מחלקו מהעולם הבא שלו, וכי ותרן הוא על עולם הבא? אתמהא! אלא ודאי שעוה"ב אינו ענין של גרעון וחסרון, שכן לעולם הבא אין תכלית וגבול ויכולים ליתן מהם מתנות באדם באין שיעור.

...

ועניין זה מפורש בדברי רבינו האור החיים הקדוש זיע"א (שמות ל יג): לומר תיקון למי שאינו בן תורה,